

İŞLENME VE DERLEMELERİN FSEK KAPSAMINDA ESER OLARAK KORUNABİLMESİ İÇİN GEREKEN ŞARTLAR

Dr. Öğr. Üyesi Eray Aksın ATAR*

Öz

Fikri bir ürün, Kanun'da yer alan şartları sağlaması halinde Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) kapsamında korunan bir eser olarak karşımıza çıkar. Kanun kapsamında korunan bu eserlerin mutlaka yeni bir eser olarak yaratılmış olması gerekmez. Mevcut eserlerden yararlanmak suretiyle ortaya çıkan işlenme ve derleme eserlerin de yine FSEK tarafından korunması mümkündür. Fikri bir ürünün FSEK kapsamında eser olarak kabul edilebilmesi için şu şartların arandığından bahsedilebilir; Eser fikri/düşünsel bir çabanın sonucunda ortaya çıkmalıdır. Eser yaratıcısının hususiyetini taşımalıdır. Eser şekillenmiş olmalıdır. Eser FSEK m. 1/B kapsamında sayılan eser türlerinden birine dâhil olmalıdır. Bu çalışma kapsamında amacımız söz konusu bu genel şartları işlenme ve derleme eserlere özgü olarak ele almak ve fikri bir ürünün işlenme veya derleme olarak FSEK kapsamında korunabilmesi için taşıması gereken özelliklerini belirleyebilmektedir. Buna ek olarak, işlenme derleme eserlerin Kanun'da yer verilen diğer eser türlerine nazaran koruma süresi ve kapsam bakımından herhangi bir farklılığa sahip olup olmadığının tespit edilmesidir.

* Dr. Öğr. Üyesi. Kırklareli Üniversitesi, Özel Hukuk Bölümü, Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı, Kırklareli, Türkiye | Asst. Prof., Kırklareli University, Faculty of Law, Department of Private Law, Civil Law Department, Kırklareli, Turkey.

✉ erayaksınatar@klu.edu.tr • ORCID: 0000-0002-8652-3843.

✎ **Atıf Şekli** | Cite As: ATAR, Eray Aksın: "İşlenme ve Derlemelerin FSEK Kapsamında Eser Olarak Korunabilmesi İçin Gereken Şartlar", SÜHFD, C. 33, S. 3, 2025, s. 1881-1919.

✎ **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✎ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Anahtar Kelimeler

- Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku • İşlenme Eser • Fikri Mülkiyet Hukuku
- Fikri Ürünlerin Korunması • Derleme Eser

THE CONDITIONS REQUIRED FOR THE PROTECTION OF THE ADAPTATIONS AND COLLECTION AS A WORK UNDER THE FSEK

Abstract

An intellectual product, if it meets the conditions stipulated in the Law, is considered a work protected under the FSEK. These protected works do not necessarily need to be created entirely from scratch. Adaptations and collections derived from existing works can also be protected under FSEK. For an intellectual product to be recognized as a work under FSEK, the following conditions must be met: The work must be the result of intellectual/creative effort. The work must bear the personal characteristics of its creator. The work must take a tangible form. The work must fall within one of the categories listed in Article 1/B of FSEK. This study aims to specifically examine these general conditions in relation to adaptations and collections, and to identify the features required for an intellectual product to be protected as an adaptation or a collection under FSEK. Additionally, it seeks to determine whether adaptations and collections differ from other types of works specified in the Law in terms of protection duration and scope.

Keywords

- Law on Intellectual and Artistic Works • Adaptation Work • Collection Work • Intellectual Property Law • Protection of Intellectual Products

GİRİŞ

Fikri bir ürün, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda (FSEK) yer alan şartları sağlaması halinde FSEK kapsamında korunan bir eser olarak karşımıza çıkar. Kanun kapsamında korunan bu eserlerin mutlaka sıfırdan yaratılmış olması gerekmez. Mevcut eserlerden yararlanmak suretiyle ortaya çıkan bazı eserlerin de yine FSEK tarafından korunması mümkündür. Mevcut eserlerden çeşitli şekillerde yararlanarak ortaya çıkan bu eserler ise işlenme ve derleme eserlerdir. Elbette diğer eserler de yoktan var edilmek zorunda değildir. Başka eserlerin üzerine koyarak ya

da onlardan esinlenmek suretiyle eserler meydana getirilebilir. Ancak bu eserler işlenme eserler gibi başka bir esere bağlı olarak kabul edilmez diğer bir deyişle kendi başlarına ayakta durabilirler¹.

İşlenme ve derleme eserlerle ilgili temel düzenleme FSEK m. 6'da yer almaktadır. Bu düzenlemenin yanı sıra FSEK m. 2, 8/II, 15/II, 20/III, 26/II, 31, 38/II ve V, 55, 71/I ve 81/XIII'de de işlenme eserlere yönelik çeşitli düzenlemelere yer verildiği görülmektedir. İşlenme eserin tanımına ise FSEK m. 1/B (c)'de yer verilmiştir. Ayrıca FSEK geçici m. 2'de eski Kanun hükümlerinin yürürlükte olduğu dönemde yaratılan işlenme eserlerin hukuki durumuna ilişkin bir düzenleme yer almaktadır. FSEK m. 6'da yer alan hükmün ilk fıkrası incelendiğinde işlenme eserin kısa bir tanımına yer verildiğini ve örnek kabilinden bir takım işlenme eser türlerinin sayıldığı görülmektedir. Elbette ileride de değineceğimiz üzere

¹ REHBINDER, Manfred/PEUKERT, Alexander: Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, 19. Auflage, München, 2018, N. 256. Mahkeme, Bizimkiler adlı dizide yer alan kapıcı ve yönetici karakterlerine benzer karakterlerin bir banka reklamında kullanılmasını işlenme olarak değil esinlenme olarak karara bağlamıştır. İstanbul 2. FSHM, 19.07.2018, E. 2017/92, K. 2018/202, "... Esinlenme halinde asıl eser sahibinden izin alınması gerekmez. Bu esinlenme durumuna "serbest kullanım" denir. Serbest kullanım için ölçüt, bir eserin diğerine, düşünce yapısı şeklinde yansıyor şekli ve içerik olarak geçmemesidir. Bir eserin işlenme eser mi yoksa bağımsız, orijinal bir eser mi olduğunun tespiti güç olmakla beraber, asıl eser bağılılığı açık olan, asıl eserden faydalandığını tereddütsüz olarak hissettiren bir eser işlenme eser sayılır, sadece diğer bir eserden alındığı şüphesi olan, asıl esere nazaran hususiyetleri daha fazla olan bir eser ise bağımsız, orijinal bir eser sayılacaktır. Eğer fikri ürün sahibinin hususiyetini taşıyorsa işlenme eser sayılacaktır, aksi takdirde bu ürün fikri eser sayılamaz... Toplanan deliller alınan bilirkişi raporu ışığında davacının senaristi ve yapımcısı olduğu "... isimli televizyon dizisi FSEK 5. maddesi anlamında sinema eseri olduğu, davacının bu diziye ilişkin senaryosunun da hususiyet barındıran içerdiği olay örgüsü, anlatılan konu ve karakterlerinin hususiyet taşıması nedeniyle FSEK 2/1 anlamında ilim ve edebiyat eseri olduğu, davacının senaristi olduğu dizideki karakter ve tiplerin hususiyeti karakterlerin nitelik ve özelliklerinin hususiyet barındıran nitelikler barındırmaları nedeniyle davaya konu edilen dizi içerisindeki karakterlerin de FSEK 4/8 anlamında bedii vasfı olan güzel sanat eserleri oldukları davaya konu ... dizisinde davacının senarist olduğu dosyadaki bilgi belge ve diziye ilişkin kayıtlardan açıkça belli olmakla davacının gerek senaryoya dayalı olarak gerekse senaryo içeriğindeki karakter ve tiplerin yönünden eser sahibi olduğu, davaya konu olayda esinlenmenin söz konusu olduğu ancak reklam filminin davacı eseri ile bağlantısı kuvvetli olmadığı gibi, şekli ve içerik olarak esinlenmeyi aşar hak ihlalini gerektirir bir boyut söz konusu olmadığı kanaati edinilmiş olup, kapıcı-yönetici karakterlerinin geçtiği yapımlarda genel olarak toplumdaki bakış açısının bu şekilde yansıtıldığı bu çerçevede davaya konu olayda davacının eser sahipliğinden kaynaklanan herhangi bir ihlalin bulunmadığı bu nedenle davanın reddine karar verilmesi gerekmiş aşağıdaki hüküm kurulmuştur...", (Lexpera, Erişim Tarihi: 12.07.2024).

mukayeseli hukukta ayrı bir düzenlemeye sahip olan derlemenin tanımına bu örnekler arasında yer verilmiş olması ve yine burada veri tabanlarından bahsedilmesi kanun sistematigi bakımından eleştiriye açıktır. Mukayeseli hukuktaki gelişmeler ve ihtiyaçlar göz önünde bulundurulduğunda ilerleyen süreçte derlemeler için ayrı bir maddeye Kanun'da yer verilmesi makul gözükmemektedir. Söz konusu düzenlemenin ikinci fıkrası ise FSEK kapsamından bir işlenme eserden bahsedebilmek için gerekli şartlar hakkında bilgi vermektedir. Derleme eserin tanımına FSEK m. 1/B (d)'de yer verilmiştir. Derleme eserlere, işlenme eserlerin bir türüymüş gibi FSEK m. 6'da yer verilmesi Kanun'un sistematigi bakımından doğru olmamıştır. Derleme eserlerde eser sahipliğine ilişkin bir düzenleme olarak da karşımıza yine FSEK m. 8/II çıkmaktadır.

İsviçre Hukuku'nda işlenme eserlerle ilgili temel düzenlemenin Urheberrechtsgesetz (URG) Art. 3'te yer aldığı keza URG Art. 11 ve 67'de yer alan düzenlemelerin de işlenme eserlere yönelik özel hükümler ihtiva ettiği söylenebilir. URG hükümleri incelendiğinde öncelikle ifade etmek gerekir ki işlenme ve derleme eserler için Kanun'da ayrı düzenlemelere yer verilmiştir. İşlenme eserler için temel düzenleme mahiyetindeki URG Art. 3'e baktığımızda ilk fıkrada işlenme eserin tanımına ikinci fıkrada az sayıda işlenme eser örneğine, üçüncü fıkrada işlenme eser-asıl eser ilişkisinde işlenme eserin bağımsızlığına ve son fıkrada ise yine işlenme eserin yanı sıra asıl eserin de korunmaya devam edeceğine yer verilmiştir. Derlemelere ilişkin düzenleme ise ayrı bir madde olarak URG Art. 4'te yer almaktadır. Veri tabanlarına ilişkin özel bir düzenleme ise URG'de bulunmamaktadır².

Alman Hukuku'nda işlenme eserlerle ilgili temel düzenleme Urheberrechtsgesetz (UrhG) § 3'te yer almakta ve UrhG § 23 ve 51a düzenlemelerinde de işlenme eserlere yönelik bazı düzenlemelere yer verilmektedir. İşlenme eserlerle ilgili temel düzenleme niteliğinde olan UrhG § 3'e göre, işleyenin hususiyetini (kişisel fikri yaratımını) içeren bir eserin çevirisi veya diğer uyarlamaları, işlenen eser üzerindeki fikri hakka zarar vermemek kaydıyla, bağımsız bir eser olarak korunacaktır. Koruma altında olmayan bir musiki eserinin önem arz etmeyen bir işlenmesi bağımsız bir eser olarak korunmayacaktır. Kanunumuzda işlenme eser türlerinden biri olarak kabul edilmiş "*editio princeps*"³ e ilişkin düzenleme

² İsviçre Hukuku'nda işlenme esere karşılık olarak "*Werk zweiter Hand*", derleme esere karşılık ise "*Sammelwerke*" kelimelerinin kullanıldığı görülmektedir.

ise UrhG § 71’de yer almaktadır. UrhG hükümleri incelendiğinde de işlenme ve derleme eserler için ayrı düzenlemelere Kanun’da yer verildiği görülmektedir. Derleme eserlere ilişkin düzenleme ise “Derlemeler ve Veri Tabanları” başlığı altında UrhG § 4’te yer almaktadır. “Bilgisayar Programları İçin Özel Hükümler” başlığı altında bilgisayar programlarının tercümesi, uyarlanması, düzenlenmesi veya herhangi bir şekilde değiştirilmesine ilişkin düzenlemeye UrhG § 69c’de yer verilmiştir. Veri tabanı üreticilerinin korunmasına yönelik özel bir düzenlemeye ise UrhG § 87a-e arasında yer verilmiştir³.

Bern Sözleşmesi’nde ise işlenme eserlere ilişkin düzenlemeye m. 2/III’te yer verilmiştir. İşlenmeler, asıl eserden bağımsız olarak korunacağına ilişkin bu düzenlemenin yanı sıra m. 12 ve 14’te ise işlenme eserin ortaya çıkışında eser sahibinin münhasıran hak sahibi olduğu düzenlenmiştir. Derlemelere ilişkin düzenleme ise m. 2/V’te yer almaktadır.

I. İŞLENME VE İŞLENME ESER KAVRAMI

Türk Hukuku’nda “işlenme” ve “işleme” olmak üzere iki farklı kavrama hem Kanun’da hem de öğretide yer verildiği görülmektedir. FSEK m. 1/B’de yer alan tanımlar kısmında ise işleme veya işlenmeye ilişkin bir tanıma ise yer verilmemiştir.

Etimolojik bir inceleme yapacak olursak işleme “işlemek işi” anlamına gelmekteyken, işlenme ise “işlenme işi” anlamına sahip bir isimdir⁴. Kanun’da yer alan bu kavramları incelemeye devam ettiğimizde “işlenme”nin ortaya çıkan eseri, “işleme”nin ise bu eserin ortaya çıkmasına vesile olan eylemi ve bu eylemi hukuken gerçekleştirebilme yetkisi veren hakkı nitelendirdiğini görmekteyiz. Diğer bir deyişle işlenme, işleme fiilinin sonucunu teşkil etmektedir. Ancak “işlenme” yerine “işleme” kelimesi de öğretide kullanılmaktadır.

FSEK m. 1/B’de yer alan tanıma göre işlenme eser; “Diğer bir eserden istifade suretiyle vücuda getirilip de bu esere nispetle müstakil olmayan ve işleyenin hususiyetini taşıyan fikir ve sanat mahsulleri” dir. FSEK m. 6’da yer verilen işlenme eser tanımında ise m. 1/B’den farklı olarak istifade edilen eserin sahibinin haklarına zarar getirmemek şartına yer verildiği görülmektedir.

³ Alman Hukuku’nda işlenme esere karşılık olarak “Bearbeitungen”, derleme esere karşılık ise “Sammelwerke” kelimelerinin kullanıldığı görülmektedir.

⁴ <https://sozluk.gov.tr> (ET: 02.01.2024).

Kanun'da yer verilen unsurlarından yola çıkarak işlenme eser, mevcut bir eserden yararlanarak bu eserin sahibinin haklarına da zarar vermemek kaydıyla ona bağlı olarak ortaya çıkan ve işleyenin hususiyetini taşıyan fikir ve sanat ürünleridir. Birlikte eser sahipliğinden farklı olarak işlenme eserler yeni bir eser ortaya koymak adına ortak amacın ürünü olmaktan ziyade mevcut bir eserden yararlanmak suretiyle yaratılan eserler şeklinde tanımlanabilir⁵.

II. İŞLENME ESERİN UNSURLARI

FSEK m. 6 işlenme eserin varlığı için işlenme eser sahibinin hususiyetini taşıma ve işlenen eser sahibinin haklarına zarar getirilmemesi şartlarını aramıştır. Bunun yanı sıra, FSEK m.1/B'de, eserin işlenme olarak kabul edilebilmesi için işlenen esere bağlı olması ve FSEK m. 15/2'de, işlenen eser sahibinin açık şekilde belirtilmiş olması şartlarını aramaktadır. Kanaatimizce Kanun'da her ne kadar işlenen eser sahibinin haklarına zarar getirilmemesi bir unsur olarak öngörülmüş olsa da burada kast olunan işlenen eser sahibinin haklarının saklı kalmasıdır.

A. İşlenme Eser, İşlenen Mevcut Bir Esere Bağlı Olmalıdır

İşlenme eserin ortaya çıkabilmesi için mevcut bir eserin varlığı ve bu eserden yararlanılmış olması gerekir. İşlenme eser işlenen esere bağlı kalmalıdır. Aksi halde asıl eserde önemli değişiklikler meydana getirilmesi asıl eser sahibinin manevi haklarının ihlaline neden olur ve asıl eserden tamamen farklı bir eser meydana getirilmesi sonucu bağımsız bir eser ortaya çıkacaktır. Bu nedenle işlenme eserin asıl esere bağlı olması ve onun özelliklerini yansıtmaması gerekir⁶.

FSEK m. 6, sıfırdan bir eser yaratmaktan ziyade mevcut bir esere dayanan ancak ortaya çıkan eser üzerinde yaratıcısının hususiyetini barındıran ve bu nedenle asıl eserden bağımsız olarak korunmaya layık eserler için kaleme alınmış bir düzenlemedir⁷.

⁵ SCHULZE, Gernot: "UrhG § 3", Dreier, Thomas/Schulze, Gernot (Herausgeber), Urheberrechtsgesetz Kommentar, 8. Auflage, München, 2022, UrhG § 3, N. 6; ÖZTAN, Fırat: Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, 2008, s. 159.

⁶ YARSUVAT, Duygun: Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları, 1. Baskı, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1977, s. 70; ATEŞ, Mustafa: Fikri Hukukta Eser Sahipliği, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012, s. 169; YAVUZ, Levent/ALICA Türkay/MERDİVAN Fethi: "FSEK m. 6", Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Cilt-1, 2. Baskı, İstanbul, 2014, s. 163.

⁷ SEIFERT, Fedor/WIRTH, Thomas: "UrhG § 3", Eichelberger, Jan/Wirth, Thomas/Seifert, Fedor (Herausgeber), Nomos Kommentar, Urheberrechtsgesetz Handkommentar, 4. Auflage, 2022, UrhG § 3 N. 1; SCHULZE, UrhG § 3, N. 1.

Bir kimsenin, mevcut bir eserden alıntılar yapması ya da o esere atıfta bulunması yarattığı eseri işlenme eser haline getirmez. Örneğin, *Heiner Müller*'e ait "*Germania 3 Gespenster am toten Mann*" isimli eserin, *Bertolt Brecht*'in iki oyunundan pasajlar içermesi bu eserin işlenme eser olması sonucu doğurmaz⁸.

İşlenme eser, FSEK gereğince korunmaya devam eden bir eserden veya koruma süresi dolmuş ya da toplumun yararlanması serbest bırakılmış bir esere bağlı olabilir. İşlenen eserin, güncel şekilde FSEK tarafından korunuyor olması gerekmez. İşlenen eserin FSEK kapsamında korunabilir nitelikte bir eser olması yeterlidir⁹. Koruma süresi dolmuş bir eserden yararlanmak suretiyle işlenme bir eser meydana getirilmesi de mümkündür ancak bu durumda işlenen eserin sahibinin izni aranmaz¹⁰.

FSEK gereğince korunması söz konusu olmayan fikri bir ürünün ise işlenen eser olması mümkün değildir. Böyle bir üründen yararlanmak suretiyle meydana getirilen eser, FSEK kapsamında korunmaya layık bir eser olmanın şartlarını taşıdığı takdirde ancak bağımsız bir eser olarak korunacaktır¹¹.

B. İşlenen Eser Sahibinin Hakları Saklı Kalmalıdır

Mevcut bir eserden yararlanarak o eseri işleme hakkının münhasıran asıl eser sahibinde olduğu FSEK m. 21'de düzenlenmiştir. FSEK m. 6/II'de işlenme bir eserin varlığı için işlenen eser sahibinin haklarına zarar verilmemiş olması gerekliliğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu düzenlemenin yanı sıra işlenen eser sahibinin

⁸ EGLOFF, Willi: "URG Art. 3", Egloff, Willi/Barralet, Denis (Herausgeber), Das Neue Urheberrecht, Kommentar zum Bundesgesetz über das Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, 4. Auflage, Bern, 2020, URG Art. 3, N 7.

⁹ REHBINDER, Manfred/LORENZ, Haas/KAI-PETER Uhlig: "URG Art. 3", Rehbinder, Manfred (Herausgeber), Orell Füssli Kommentar, URG Kommentar Urheberrecht und verwandte Schutzrechte mit ausführenden Verordnungen, Nebengesetzen, zwischenstaatlichen Verträgen (insbesondere WIPO- und TRIPS-Abkommen, RBÜ und Rom-Abkommen, 4. Auflage, Zürich, 2022, URG Art. 3, N. 4; SCHULZE, UrhG § 3 N. 4, 7; EGLOFF, URG Art. 3, N. 5.

¹⁰ ÖZTAN, s. 407.

¹¹ CHERPILLOD, Ivan: "URG Art. 3", Müller Barbara/Oertli Reinhard (Herausgeber): Stämpfli Handkommentar, Urheberrechtsgesetz Bundesgesetz über das Urheberrecht und verwandte Schutzrechte. Mit Ausblick auf EU-Recht, deutsches Recht, Staatsverträge und die internationale Rechtsentwicklung, 3. Auflage, Bern, 2012, URG Art. 3, N. 1; SCHULZE, UrhG § 3, N. 4; SEIFERT/WIRTH, NK, UrhG § 3, N. 5; EGLOFF, URG Art. 3, N. 5; REHBINDER/HAAS/UHLIG, OFK, URG Art. 3, N. 4.

haklarının korunmasına yönelik Kanun'da başkaca düzenlemeler de mevcuttur. FSEK m. 8'de bir işlenmenin sahibinin, işlenen eser sahibinin hakları saklı kalmak kaydıyla işleyen kimse olduğu düzenlemesine yer verilmiştir. FSEK m. 15/II'de ise işlenen eser sahibinin manevi haklarından biri olan adının belirtilmesi yetkisine ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre işlenme bir eserde, işlenen eser sahibinin ad veya alametinin, kararlaştırılan veya adet olan şekilde belirtilmesi ve işlenme olduğunun açıkça gösterilmesi gerekmektedir. FSEK m. 16/II gereğince işleyen yalnızca işleme tekniği gereği zorunlu olan değişiklikleri eser sahibinin hususi bir izni olmaksızın yapabilecektir. Keza kişilik hakkını koruyan Türk Medeni Kanunu (TMK) m. 23 düzenlemesinin özel bir gönümü niteliğinde olan FSEK m. 16/III gereğince işlenen eser sahibi kayıtsız ve şartsız olarak yazılı izin vermiş olsa bile şeref ve itibarını zedeleyen veya eserin mahiyet ve hususiyetlerini bozan her türlü değiştirilmeleri menetme imkanına sahip kılınmıştır. Eser sahibinin menetme yetkisinden sözleşme ile vazgeçmiş olması kesin hükümsüz kabul edilmiştir. Bahse konu düzenlemeler bir bütün halinde incelendiğinde amacın işlenen eser sahibinin mali ve manevi haklarının korunması olduğu anlaşılmaktadır.

Bir eserin işlenebilmesi için FSEK m. 21 gereğince münhasıran hak sahibi olan işlenen eser sahibinin izni gerekir. İşlenen eser sahibinin vereceği bu izin eserin işlenebilirliğine yönelik değil; işlenen eserden işleyen kimsenin ekonomik olarak yarar sağlayamamasına ilişkindir. Diğer bir deyişle işlenme eser üzerindeki haklar da fikir ve sanat eserleri üzerindeki diğer haklar gibi yeterli hususiyeti içermesi kaydıyla kendiliğinden doğar. Dolayısıyla işlenme eser işlenen eser sahibinin izni olmaksızın ortaya çıkmış olsa dahi işlenme eser üzerindeki fikri haklar kendiliğinden doğacaktır¹². İşlenme eser sahibi, işlenme eser üzerinde

¹² LOEWENHEIM Ulrich/HOEREN Thomas: "UrhG § 3", Loewenheim Ulrich (Herausgeber), Handbuch des Urheberrechts, 3. Auflage, München, 2021, UrhG § 3, N. 283; TEKİNALP, Ünal: Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, 2012, § 11, N. 4; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN, s. 165; REHBINDER/HAAS/UHLIG, OFK, URG Art. 3, N. 5; SCHULZE, UrhG § 3, N. 51; SEIFERT/WIRTH, NK, UrhG § 3, N. 2; EGLOFF, URG Art. 3, N. 12; Y., 11. HD., E. 2005/6858, K. 2005/7844, T. 21.07.2005, "Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına ve bilirkişi raporu ile yerleşik ilmi ve kaza görüşler nazara alındığında gerek asıl davaya konu VCD-ROM ve gerekse karşı dava konusu CD-rom setlerindeki yapıtların; N. 'un dava dışı, Z.K tarafından sadeleştirilerek oluşturulmuş eserin, seslendirme sanatçıların okuması ile hareketli-hareketsiz tarihi fotoğraflar, animasyonlar ve haritalar görüntüsü ve müzik katkısı ile

hem mali hem manevi haklara sahip olacaktır¹³. İzinsiz ortaya çıkan işlenme bir eserin sahibinin bu hakları ve bu haklarla bağlantılı hukuki koruma imkanlarını işlenen eser sahibine karşı kullanamayacağı açıktır. İzinsiz ortaya çıkan işlenme bir eserin sahibinin bu hakları üçüncü kişilere karşı kullanıp kullanamayacağı ise öğretide tartışmalıdır. Fikri hak ihlali durumunda izinsiz ortaya çıkan bir işlenme eserin sahibinin hakları da üçüncü kişilere karşı korunmalıdır¹⁴. Ancak işlenme eser sahibi bu haklarını kullanmak ve ekonomik menfaat elde etmek istiyorsa işlenen eser sahibinden izin almalıdır. Zira işlenme eserin kullanılması aynı zamanda işlenen eserin de kullanılması anlamına gelmektedir. Örneğin, yazarından izinsiz bir romanı tercüme eden çevirmen işlenme eser üzerinde hakkı eser ortaya çıktığı anda kazanır ancak çeviri eseri çoğaltmak ve dağıtımını gerçekleştirmek için işlenen eser sahibinden izin almalıdır¹⁵.

İşlenme eser, asıl eserden bağımsız olarak korunmaktadır. Bu bağımsızlık sebebiyle işlenen eser sahibinin hakkı ve işlenme eser sahibinin hakkı birbirinden ayrıdır. İşlenme eser sahibi haklarını

bilgisayar programı kullanılarak meydana getirilmiş FSEK' in 6. Maddesinde belirtilen davacının hususiyetini taşıyan birbirinden ayrı ve müstakil işlenme eser olmalarına, VCD-ROM'larda işlenen eser sahibinin izninin alınmadığı anlaşılmakta ise de; bu hususun davacı yaptıklarının işlenme eser ve kendisinin işleme eser sahibi sayılmasını engellemeyip ancak hakkın kullanımında dava dışı eser sahibini tazminata ilişkin hukuki ve cezai yaptırım taleplerine maruz bırakacak bulunmasına göre asıl ve karşı davaya yönelik her iki tarafın sair temyiz itirazlarının reddine karar verilmek gerekmiştir.”, ATEŞ, s. 168, 169.

¹³ **LOEWENHEIM/HOEREN**, UrhG § 3, N. 283; **TEKİNALP**, § 11, N. 1; **SCHULZE**, UrhG § 3, N. 54; **EGLOFF**, URG Art. 3, N. 12; **ÖZTAN**, s. 168; **YARSUVAT**, s. 70.

¹⁴ **SULUK**, Cahit/**KARASU**, Rauf/**NAL**, Temel: Fikri Mülkiyet Hukuku, 6. Baskı, İstanbul, 2022, s. 68; **HIRSCH**, Ernst: Fikri ve Sınai Haklar, Ankara, 1948, s. 91; **ÜSTÜN**, Gürsel: Fikri Hukukta İşleme Eserler, 1. Baskı, İstanbul, 2001, s. 57, 58; **ÜSTÜN**, Gürsel: “Fikri Hukuk Açısından Çevirmen Hakları”, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, 2005, Cilt 5, Sayı 2, s. 110; **AYİTER**, Nüşin: Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, 1. Baskı, Ankara, 1981, s. 127; **ELİRİ**, İsa: “Güzel Sanat Eserlerinde İşlenme Eserler”, Sanat Tasarım Dergisi, 2011, Cilt 1, Sayı 2, s. 48; **ERDİL**, Engin: Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İşlenme Eserler, 1. Baskı, İstanbul, 2003, s. 46; **REHBINDER/PEUKERT**, N 260; **YAVUZ/ALICA/MERDİVAN**, s. 166; Y., 11. HD, T. 24.04.2006, E. 2005/4501, K. 2006/4495, “... işlenme eser sahibi, izinsiz olarak meydana getirmiş de olsa, böyle bir eser üzerindeki hakkını üçüncü kişilere karşı ileri sürebilecektir. Üçüncü kişiler, işlenmenin izinsiz meydana getirildiği savunmasında bulunamazlar. İşlenmenin izinli veya izinsiz meydana getirilip getirilmediği, işlenme eser sahibi ile orijinal eser sahibini ilgilendiren bir husustur...”, **SULUK**, Cahit/**ORHAN**, Ali: Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku, Cilt II, 1. Baskı, İstanbul, 2005, s. 233.

¹⁵ **REHBINDER / PEUKERT**, N. 261, 262.

kullanabilmek için işlenen eser sahibinin iznine muhtaç olduğu gibi işlenen eser sahibi de eğer işlenme eseri kullanmak istiyorsa işlenme eser sahibinin iznini almalıdır. Üçüncü bir kişinin de işlenme eserler ilgili hakları kullanmak istemesi durumunda hem işlenme eser sahibinin hem de işlenen eser sahibinin iznini alması gerekir. Örneğin, romanı çevrilen eser sahibi izin vermiş olsa dahi çevirmen çeviri eserin çoğaltılmasına izin vermeyebilir¹⁶.

Zincirleme (çoklu) işlenme eser, mevcut işlenen eserden yararlanmak suretiyle ortaya çıkan bir işlenme eserden yararlanarak yeni bir işlenme eser meydana getirilmesi halinde ortaya çıkar. Böyle bir durumda son işlenme eser, işlenen eser ve diğer işlenme eserlerden bağımsız olarak korunur. Ancak son işlenme eser sahibinin hem işlenen asıl eserden hem de diğer işlenme eser sahiplerinden izin alması gerekir¹⁷.

İkinci (sonraki) işlenme eser, mevcut bir işlenen eserden yararlanmak suretiyle birden fazla işlenme eser meydana getirilmesidir. Böyle bir durumda ise işlenme eser sahibinin yalnızca asıl işlenen eser sahibinden izin alması yeterli olurken diğer işlenme eser sahiplerinden izin alması gerekmez¹⁸.

¹⁶ **AHLBERG**, Hartwig/**LAUBER-RÖNSBERG**, Anne: “UrhG § 3”, Ahlberg, Hartwig/Götting, Horst-Peter/Lauber-Rönsberg, Anne (Herausgeber), Beck’scher Online-Kommentar Urheberrecht, 9. Auflage, München, 2022, UrhG, § 3, N 32; **NAL/SULUK**, s. 68; **REHBINDER/PEUKERT**, N. 263; **SCHULZE**, UrhG § 3, N. 50; **SEIFERT/WIRTH**, NK, UrhG § 3, N. 2, 3; **EGLOFF**, URG 3 N 12; **CHERPILLOD**, SHK, URG Art. 3, N. 5; BGH GRUR 1971, 35, 37.

¹⁷ **SCHULZE**, UrhG § 3, N. 9, 52; **SEIFERT/WIRTH**, NK, UrhG § 3, N. 1; **LOEWENHEIM/HOEREN**, UrhG § 3, N. 273; **ÖZTAN**, s. 162. *Tekinalp*, İngilizce aslından Fransızcaya çevrilmiş bir eserin, Fransızca metninden Türkçeye aktarılmasında yalnızca Fransızca çevirisini gerçekleştiren işlenme eser sahibinden izin alınmasının yeterli olacağını ifade etmektedir. **TEKİNALP**, § 11, N. 1. Kanaatimizce böyle bir durumda hem işlenen eser sahibi olan İngilizce metnin yazarından hem de işlenme eser sahibi olan Fransızca eser sahibinden izin alınmalıdır.

¹⁸ **SCHULZE**, UrhG § 3, N. 10, 53; **LOEWENHEIM/HOEREN**, UrhG § 3, N. 273; **TEKİNALP**, § 11, N. 1. Y., 11. HD, T. 16.07.1965, E. 1964/2096, K. 1965/2366, “... Aynı eserden yararlanarak, iki ayrı işleme eser ortaya konulmuş olması halinde, bu iki eser işleyicilerin kendi fikri ve ilmi özelliklerini taşıyorsa, aralarında haksız rekabetin varlığı söz konusu olmaz...”, **YAVUZ/ALICA/MERDİVAN**, s. 169.

C. İşlenme Eserde, İşleyenin Hususiyeti Bulunmalıdır

İşlenme bir eserin varlığından bahsedebilmek için işlenme eserin, işlemeyi gerçekleştiren kişinin hususiyetini taşıması gerekir¹⁹. Yargıtay, diğer eser türlerinde aranan ölçüde fikri bir yaratıcılığı ve hususiyeti işlenme eserlerde aramamaktadır²⁰. Kanaatimizce yaratıcılık ve hususiyete ilişkin ölçüt asıl eserin karakterine ve yaratıcı niteliğine bağlıdır. Örneğin, kullanılan eser belirgin bir özgünlüğe sahipse, işlenme eseri koruma altına almak için daha sıkı bir ölçüt uygulanmalıdır. Ancak işlenme eserin karakteri gereği asıl esere sıkı sıkıya bağlı kalması gerekiyorsa daha düşük seviyede bir yaratıcılık ve hususiyet yeterli görülmelidir. Örneğin, mahkeme kararlarına ilişkin özetler hazırlanırken basit düzeyde hususiyetin varlığı yeterlidir. Yapılan değişikliklerin, gerekli yaratıcı özgünlüğü sağlayıp sağlamadığı sorusu ne işleyen ne de asıl eser sahibinin öznel görüşüne bağlıdır. Bu soru, daha ziyade edebi ve sanatsal konulara aşina bu konularda uzman ilgili çevrelerin objektif değerlendirmesine göre yanıtlanmalıdır²¹.

İşlenme objektif bir kavramdır. Eseri meydana getiren kişinin bağımsız bir eser ortaya çıkarmayı arzu etmesi her zaman eserin bağımsız bir eser olmasını sonucunu doğurmaz. Asıl eserden yeterince bağımsız bir eser ortaya çıkmadığı takdirde ortaya çıkan eser şartları sağlaması halinde ancak işlenme eser olabilecektir²². İşlenme eser için gerekli düzeydeki hususiyetin sağlanamaması durumunda ise yalnızca bir yeniden düzenlemeden bahsedilebilecektir²³. Kaynak materyale dayalı

¹⁹ REHBINDER/HAAS/UHLIG, OFK, URG Art. 3, N. 4; CHERPILLOD, SHK, URG Art. 3, N. 2.

²⁰ Y., 4. HD, T. 11.02.1972, E. 1971/12331, K. 1972/1080, “FSEK. özelliği dar değil geniş anlamda almış, örneğin, bir eser sahibinin bütün veya aynı cinsten eserlerinin külliyat haline konulmasını, belli bir amaca göre ve belli bir plan dahilinde seçme ve toplama eserler tertibini, başkasına ait bir eserin yorum veya açıklama yahut kısaltmasını da eser olarak kabul etmiştir (md.6). Her ne kadar aynı maddenin ikinci fıkrası, bu tür işlenmelerin eser sayılabilmesi için işleyenin özelliğini taşıması gerektiği koşulunu kabul etmiş ise de, buradaki özellik, hiçbir zaman yaratıcı bir fikri çalışma niteliğinde olmayıp, daha ziyade eser sahibine mal edilebilecek olan nispeten müstakil bir fikir emeğinin varlığı yeterli görülmüştür.”, SULUK/ORHAN, s. 232. Öğretide de yer alan benzer yönde görüşler için bkz. ATAR, Eray Aksın: “İsviçre ve Türk Hukukunda Fikir ve Sanat Eserlerindeki “Hususiyet” Kavramına Öğreti ve Yargının Bakışı”, Yürürlüğünün 70. Yılında Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 1. Baskı, İstanbul, 2022, s. 23.

²¹ LOEWENHEIM/HOEREN, UrhG § 3, N. 282.

²² SEIFERT/WIRTH, NK, UrhG § 3, N. 4.

²³ LOEWENHEIM/HOEREN, UrhG § 3, N. 275.

eserin en güçlü hali ise çoğaltmadır. Bu başka bir eserin birebir veya neredeyse aynı şekilde yeniden üretilmesiyle gerçekleşir²⁴.

Eğer başka bir eser yalnızca bağımsız bir esere ilham kaynağı oluyorsa ve bu bağımsız eserin bireyselliği altında söz konusu eserin izleri silikleşiyorsa, bu durumda “*serbest yararlanma veya kullanım*” söz konusudur²⁵. Bir kimsenin başkasının eserinden esinlenmek suretiyle bağımsız bir eser meydana getirmesinde durum böyledir. Böyle bir durumda esinlenen eserin sahibinin hususiyetinin yeni ortaya çıkan eserde “*solmuş*”, “*silikleşmiş*” veya diğer bir deyişle kaybolmuş olması gerekir. Ortaya çıkan yeni eser, hususiyet bakımından esinlenen eserle mesafeyi yeterli düzeyde koruyorsa, yararlandığı eserle yeterince bağa sahip değilse ya da işlenme eser için ortaya konan hususiyet asıl eser ile olan bağını aşacak ölçüdeyse yeni eserin esinlenen esere bağlılığın söz edilemeyecektir. Bağımsız bir eser ortaya çıkaran yeni eser sahibinin esinlenen eser sahibinden izin almasına da gerek olmayacaktır²⁶. Örneğin, *Salvador Dali* ve *Pablo Picasso* farklı zamanlarda *Miguel de Cervantes Saavedra* tarafından kaleme alınan *Don Kişot* adlı romandan esinlenerek çeşitli illüstrasyonlar resmetmişlerdir. Bu eserler her ne kadar mevcut bir eserin düşünce yapısını yansıtır olsa da bağımsız eserlerdir.

Ana iskeleti oluşmuş gidişatı belli yarıda kalmış bir eserin başka bir kimse tarafından tamamlanması halinde ortaya çıkan ürün de işlenme eser olarak kabul edilecektir. Bu noktada dikkat edilecek husus yarıda kalan eserin ortaya çıkan yeni ürünün başlangıç noktası mı olduğu yoksa esasını mı teşkil ettiğidir²⁷. Mevcut eserin korunan bir eser niteliğini haiz

²⁴ **SCHULZE**, UrhG § 3 N 5. Çoğaltmadan bahsedilebilmesi için orijinal eserde hiçbir değişiklik yapılmaması gerektiğini ifade eden yazarlar da bulunmaktadır. **LOEWENHEIM/HOEREN**, UrhG § 3, N. 278.

²⁵ **SCHULZE**, UrhG § 3, N. 4.

²⁶ Serbest yararlanma, bir eser yaratılırken başka bir eserin düşünce yapısının yeni esere yansıyor, şekil ve içerik olarak geçmediği durumlarda söz konusu olur. **TEKİNALP**, § 11 N. 3. Esinlenme de serbest yararlanma hallerinden biridir ve öğretide mesafe teorisiyle açıklanmaya çalışılan bu durum serbest yararlanma hallerinden biri olarak kabul edilmektedir. Öğretide benzer bir serbestiye parodi istisnası bakımından da yer verildiği görülmektedir. **REHBINDER/PEUKERT**, N. 264; **CHERPILLOD**, SHK, URG Art. 3, N. 1; **YAVUZ/ALICA/MERDİVAN**, s. 167; **SULUK/KARASU/NAL**, s. 71; **REHBINDER/HAAS/UHLIG**, OFK, URG Art. 3, N. 1; **SCHULZE**, UrhG § 3, N. 4, 8; **SEIFERT/WIRTH**, NK, UrhG § 3, N. 1, 4; **AHLBERG/LAUBER-RÖNSBERG**, BeckOK, UrhG, § 3, N. 1; **EGLOFF**, URG Art. 3, N. 5; BGE 125 III 328.

²⁷ **AHLBERG/LAUBER-RÖNSBERG**, BeckOK, UrhG, § 3, N. 32.

olması gerektiği unutulmamalıdır. Aksi halde, işleme değil, özgün ve bağımsız bir yaratım söz konusu olur. Örneğin, tamamlanmış bir hukuk şerhi kendi içinde bölümlerden oluşuyor ve bazı maddeler şerh edilmemişse, bu eksik maddelerin şerhi, mevcut eserin kullanımı olarak değerlendirilmez. Bu durumda, tamamlanan eksik maddeler açısından özgün bir yaratım söz konusudur. Ancak, üçüncü kişi eksik maddelerin yanı sıra bütün eseri değerlendirmek isterse bu kullanım bir çoğaltma teşkil eder ve eser sahibinden bu yönde bir izin alınmasını gerekir²⁸.

Bu gibi durumlarda birden fazla kişinin meydana getirdiği eserler bakımından müşterek eser sahipliği veya iştirak halinde eser birliğinin söz konusu olup olamayacağı sorusu akla gelebilir. Müşterek eser sahipliğinden bahsedebilmek için FSEK kapsamında korunan bir eserin varlığı gerekir. Bunun yanı sıra müşterek eser sahipliği için eseri yaratan birden fazla kişinin meydana getirdikleri kısımların bağımsız şekilde değerlendirilebilir olması gerekmektedir. Bağımsız eserlerin, müşterek esere olan katkıları ve yoğunlukları veya müşterek eserden ayrıldığı takdirde eserin bütününe değer kaybedip kaybetmemesi önem taşımamaktadır. Müşterek eseri meydana getiren eser sahiplerinin tek bir eser meydana getirmek hususunda ortak iradelerinin bulunması gerekmektedir. İştirak halinde eser birliğinden bahsedebilmek için ise FSEK kapsamında korunan bir eserin varlığı ve söz konusu bu eserin, birden fazla kişinin eser yaratma amacıyla bir araya gelmesi sonucunda oluşmuş ve ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi gerekir. Eserin ayrılmaz bir bütün teşkil etmesinden kast olunan ise, eseri meydana getiren kısımlarının eserden bağımsız şekilde hukuken korunmayacağı ve iktisadi bir değer sahip olmayacağıdır. Hem müşterek eser sahipliğinde hem de iştirak halinde eser birliğinde eseri meydana getiren eser sahiplerinin ortak bir iradesi bulunması gerekir. Oysa bir eserin tamamlanması durumunda gerekli olan iş birliği eksiktir. Ancak, asıl eser sahibi işlenmeye yaratıcı bir katkıda bulunursa, bu durum, onun hem asıl eser üzerinde hem de işlenme üzerinde fikri hak kazanımına yol açabilir. Buna karşın, asıl eser sahibinin işlenmeyle ilgili öneri veya değişiklik talepleri bu tür bir duruma sebebiyet vermez²⁹.

İşlenme eser meydana getirilebilmesi için gereken işleme işi çok farklı şekillerde gerçekleştirilebilir. Bir eserin kısaltılması ya da

²⁸ LOEWENHEIM/HOEREN, UrhG § 3, N. 281.

²⁹ İbid, UrhG § 3, N. 281.

genişletilmesi, boyutlarının büyütülmesi veya küçültülmesi, bazı bölümlerinin çoğaltılması çoğu zaman işleyenin hususiyetini içermez ve ortaya çıkan ürün işlenme eser olarak değil asıl eserin bir kopyası olarak kabul edilir. Ancak kısaltma ya da genişletmenin veya boyutlardaki değişikliğin, işleyenin hususiyetini içerdiği durumlarda işlenme eserin varlığından bahsedilebilecektir. Bir eserin basit bir özetinin çıkarılması, yeni bir malzemeye aktarımı hallerinde işlenme eserden bahsedilemeyecektir. Ancak yeni malzemenin kullanılması ortaya çıkan üründe yaratıcısının hususiyetini ortaya koymasını sağlıyorsa bu durumda işlenme eserin varlığı kabul edilebilir. Örneğin, mermerden bir heykelin, cam malzemelerden tekrar üretilmesi halinde, cam heykelde ortaya çıkan ışık yansımaları önem arz ediyorsa işlenme bir eser bahsedilebilecektir³⁰.

Bir eserin başka bir sanatçı tarafından yorumlanması da eserin icrası olarak nitelendirilecektir³¹. Örneğin, eser niteliğindeki fotoğrafın bir t-shirt üzerine basılması durumunda işlenme eserin varlığı söz konusu olmayacaktır.

III. BAŞLICA İŞLENME ESER TÜRLERİ

FSEK m. 6/I'de *"aşağıda başlıcaları yazılan"* ifadesinden de anlaşılacağı üzere sınırlı sayı ilkesine tabi olmaksızın örnek mukabilinden işlenme eser türlerine yer verilmiştir. Ancak bu düzenlemede her ne kadar başlica işlenme türleri denilerek çeşitli örneklerle yer verilmiş olsa da bu örnekler içerisinde işlenme eserler haricinde bazı derleme eser türlerine de yer verildiği görülmektedir. Daha önce de bahsettiğimiz üzere derleme eserlerin ayrı bir maddede yer alması ve derleme eser türlerinin de yine bu maddede örnek mukabilinden sayılması kanaatimizce Kanun'un sistematigi bakımından olması gerekendir.

Düzenleme incelendiğinde bir bilim veya edebiyat yahut musiki eserin filme alınması, radyo ve televizyonda yayına elverişli hale getirilmesi örneği haricinde maddede yer verilen diğer örneklerde eserin işlenmesi sonucu ortaya çıkan işlenme eserin, işlenen eserle aynı kategoride olduğu görülmektedir. Bu noktadan hareketle işleme yoluyla işlenen eserin ancak kendi kategorisi içerisinde başka şekle

³⁰ SCHULZE, UrhG § 3, N. 35; LOEWENHEIM/HOEREN, UrhG § 3, N. 278.

³¹ AHLBERG/LAUBER-RÖNSBERG, BeckOK, UrhG, § 3, N. 12; EGLOFF, URG 3, N. 4; SCHULZE, UrhG § 3, N. 4; SEIFERT/WIRTH, NK, UrhG § 3, N. 1.

dönüştürülmesinin mümkün olduğu öğretide kabul edilmektedir³². Kanaatimizce, derleme eser türlerini dahi başlıca işlenme eser türleri altına yazacak özensizlikte hazırlanmış bir Kanun'da, Kanunkoyucu'nun işlenme eser türlerine verdiği örneklerle, işleme yoluyla işlenen eserin ancak kendi kategorisi içerisinde başka şekle dönüştürebileceğine yönelik bir kural yaratmaya çalıştığını söylemek güçtür. Elbette bir eserin işlenerek kendi kategorisinden farklı bir kategorideki esere dönüşümü işlenme eserden ziyade çoğu zaman bağımsız bir eser olarak kabulünü gerektirecektir. Bir eserin kendi kategorisi dışında bir esere dönüştürülmesi halinde çoğu zaman yeni eser ve mevcut eser arasındaki bağı ortadan kaldıracak derecede hususiyet bulunur. Örneğin, *Salvador Dalí'nin, Lewis Carol'un "Alice Harikalar Diyarında"* kitabı için yapmış olduğu resimler her ne kadar bu kitaptan sahneleri barındırıyor olsa da işlenme eser değil bağımsız bir eser olarak kabul edilmelidir. Ancak bu durumun Kanun'da yer verilen kat'i bir kural olduğunu söylemek de mümkün değildir³³. Ancak bir romanın, çizgi roman versiyonunun hazırlanması durumunda ilim ve edebiyat eserinin, güzel sanat eserine dönüştürüldüğünden ve ortaya çıkan ürünün somut olaya göre işlenme eser olduğundan bahsedilebilecektir³⁴.

³² **BOZBEL**, Savaş: Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, 2012, s. 66; **ERDİL**, Engin: İçtihatlı ve Gerekçeli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi, Cilt 1, İstanbul, 2009, s. 238; **ÖZTAN**, s. 172. *Suluk / Karasu / Nal* ise FSEK'te belirtilen dört eser grubundan başka bir eser grubuna aktarımın kural olarak serbest yararlanma tekil edeceğini ifade etmektedir. **SULUK/KARASU/NAL**, s. 70.

³³ **ÜSTÜN**, İşleme, s. 84. Alman Hukuku'nda yürürlükten kaldırılan LUG § 12 düzenlemesinde de işlenme eserler için öğretide tartışmalı olmakla birlikte benzer nitelikte bir sayma yoluna gidilmiş ancak UrhG § 3 düzenlemesinde bu yöntemden vazgeçilmiştir. Çeviriler haricinde diğer işlenme türlerinin neler olabileceği öğreti ve yargı kararlarında belirli ilkeler dahilinde belirlenmeye çalışılmaktadır. Aksi yönde görüş için bkz. **ERDİL**, Şerh, s. 245.

³⁴ **EGLOFF**, URG 3, N. 11. Çizgi romanın güzel sanat eseri olarak kabul edilmesi gerektiğine ilişkin açıklamalar için bkz. **YILDIZ**, Ozan Ali: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Çizgi Roman, 1. Baskı, İstanbul, 2017, s. 92. Somut olay bazında yapılacak değerlendirmede çizgi romanın, uyarlandığı eserle arasındaki mesafe ve hususiyet çerçevesinde bağımsız bir eser olarak korunması da söz konusu olabilecektir. Alman Mahkemesi'nin vermiş olduğu bir karara göre de J.K Rowling'e ait "*Harry Potter*" kitap serisinde betimlenen Harry Potter karakterine benzer bir karakterin yatak çarşaflarında kullanılarak görselleştirilmesi halinde işlenme bir eserin söz konusu olacağı kabul edilmiştir. LG Köln, 07.03.2001, NJW, H. 8, 2002, 62, 621.

A. Tercümeler

Tercüme, çeviri ile eş anlamlı bir kelime olup bir dilden başka bir dile aktarma anlamına gelmektedir. Ancak tercüme yalnızca bir dilden farklı bir dile aktarımı değil aynı dil içerisinde bir lehçeden farklı bir lehçeye aktarımı³⁵ veya bir bilgisayar programının başka bir programlama diline çevrilmesini de kapsar. Tercümeler, mutlaka ilim ve edebiyat eseri üzerinde gerçekleştirilmek zorunda değildir. Örneğin bir filmin alt yazılı hale getirilmesi ya da işaret diline tercüme edilmesi de işlenme eserdir³⁶.

Tercüme eserler bakımından işleyenin hususiyeti, işlenen eserdeki yazarın kastettiği anlam bütünlüğünü en doğru şekilde, tercümana özgü bir üslup dahilinde okuyucuya aktarma amacıyla görülür. Örneğin, *Georges Perec*, Fransızca'da en çok kullanılan sesli harfi olan "e" harfini kullanmadan "*La disparition*" isimli bir roman yazmıştır. Çevirmen *Celal Yardımcı* ise bu romanın "e" harfini kullanmadan Türkçe çevirisini yapmıştır. Böyle bir çeviri, çevirmenin hususiyetini yansıtan işlenme bir eser olarak korunmalıdır³⁷. Tercüme eserlerde hususiyetin varlığı için küçük bir katkı (*kleine münze*) yeterlidir³⁸.

Özellikle tercüman için özgürlük alanı bırakılmayan, basit kullanım talimatı, mektup ve menü gibi çevirilerde hususiyetten ve dolayısıyla işlenme bir eserden bahsedilemez. Keza başından sonuna bir çeviri motoru kullanılarak gerçekleştirilen tercümelerde de hususiyet söz konusu değildir. Ancak bir yapay zekâ tarafından gerçekleştirilen çevirinin, tercüman tarafından kontrol edilmesi ve yapılan değişiklikler bakımından yeterli hususiyetin sağlanması halinde işlenme bir eserin varlığından bahsedilebilecektir³⁹.

³⁵ AHLBERG/LAUBER-RÖNSBERG, BeckOK, UrhG, § 3, N. 14; SCHULZE, UrhG § 3, N. 14, 15.

³⁶ EGLOFF, URG Art. 3, N. 9; Y., 11.HD, T. 21.06.1991, E. 1990/1645, K. 1991/4238. Alman Mahkeme kararlarında, mezar taşlarında yazan yazıtların tercümelerinin (OLG Zweibrücken GRUR 1997, 363), çizgi romanlarda yer alan konuşma balonlarının tercümelerinin (BGH GRUR 2000, 114) işlenme eser olarak korunacağı yönelik hüküm verilmiştir.

³⁷ ATAR, s. 23.

³⁸ SCHULZE, UrhG § 3, N. 12.

³⁹ AHLBERG/LAUBER-RÖNSBERG, BeckOK, UrhG, § 3, N. 15; SCHULZE, UrhG § 3, N. 13; REHBINDER/HAAAS/UHLIG, OFK, URG Art. 3, N. 8; LOEWENHEIM/HOEREN, UrhG § 3, N. 274.

B. Roman, Hikaye, Şiir ve Tiyatro Piyesi gibi Eserlerden Birinin Bu Sayılan Nevilerden Bir Başkasına Çevrilmesi

Edebiyat eserlerinin dahil oldukları alt tür dışındaki diğer türlere dönüşümü halinde işlenme eser ortaya çıkar. Örneğin, *Zülfü Livaneli*'nin yazdığı *Leyla'nın Evi* romanı yine aynı isimle tiyatroya uyarlanmıştır.

Dansçı, solist, oyuncu, müzik rejisörü, sahne rejisörü, orkestra şefi gibi kişiler icra sırasında sanatkarane katkıda bulunmakla birlikte işlenme eser sahibi olarak değil icracı sanatçı olarak korunur⁴⁰.

C. Musiki, Güzel Sanatlar, İlim ve Edebiyat Eserlerinin Film Haline Sokulması veya Filme Alınmaya ve Radyo ve Televizyon ile Yayıma Müsait Bir Şekle Sokulması

Musiki, güzel sanatlar, ilim ve edebiyat eserlerinin film haline sokulması halinde işlenme eserin ortaya çıkacağı Kanun'da ifade edilmiştir. Söz konusu bu eserlerden birine bağlı olmadan ortaya çıkan ürünler şartlar dahilinde sinema eseri olarak korunmaktadır. Bu düzenleme kapsamında ise söz konusu bu eser türlerinin filme dönüştürülmesi halinden bahsedilmektedir. Örneğin, dünyanın dört bir yanından yüzün üzerinde ressama ait 65 bine yakın resim "*Loving Vincent*" adlı film için dönüştürülerek *Vincent Van Gogh*'un hayatını anlatan bir animasyon film haline getirilmiştir. Bir senaryo metninin film haline sokulmasında da işlenme eser söz konusu olur. Ancak özellikle belgesellerde olduğu üzere bu senaryo metni film çekilirken sürekli değişkenlik gösteriyorsa bu durumda işlenme eserden ziyade birlikte eser sahipliği düşünülmelidir⁴¹. Bir filmin devamı niteliğindeki filmler ise işlenme eser olarak değil bağımsız bir eser olarak kabul edilmelidir⁴².

Musiki eserlerinin filme alınmasıyla ilgili tartışmalı bir husus da müzik kliplerine ilişkindir. Müzik klipleri musiki eserinin bir parçasını oluşturmaktadır. Sahibinin hususiyetini taşıyan ancak musiki eserine bağlı olarak ortaya çıkan müzik klipleri işlenme eser olarak kabul

⁴⁰ SULUK/KARASU/NAL, s. 67; BOZBEL, s. 382. Sinema eserlerinde, film yönetmeniyle benzer şekilde tiyatro yönetmeninin de tiyatro eserinde eser sahibi olarak kabul edilmesi gerektiğine ilişkin bir görüş için bkz. SCHULZE, UrHG § 3, N. 23. Aksi yönde görüş için bkz. ÖZTAN, s. 168.

⁴¹ EGLOFF, URG Art. 3, N. 10.

⁴² İstanbul BAM 16. HD, 16.11.2020, E. 2017/6302, K. 2020/1914, "... FSEK kapsamında bir filmin devamı niteliğindeki filmin işlenme eser olarak değerlendirilmesi de mümkün değildir. Zira dava konusu filmin ana hikayesi ve konsepti aynı olsa da ilk filmde bağımsız ve farklı olaylar anlatılmaktadır...", (Lexpera, Erişim Tarihi: 17.06.2024).

edilmelidir⁴³. Ancak müzik klipinin, sahibinin hususiyetini içererek, musiki eserinden bağımsız bir hale gelecek derecede farklılaşması, görüntü dizisinin musiki eserinin önüne geçmesi ve ondan ayrılarak kendi başına anlamlı hale geldiği durumlarda fikri ürün, işlenme eserden ziyade sinema eseri olarak kabul edilmelidir⁴⁴. Örneğin, *Pink Floyd*

⁴³ İstanbul 1. FSHM, 18.10.2018, E. 2017/262, K. 2018/386, "... Bir müzik eserine klip çekilmesi o eseri sinema eseri haline getirmedeği gibi işlenme eser vasfına da dönüştürmez. Zira Kanundaki ifade, izleyici huzurunda veya stüdyoda icra edilmekte olan bir müzik eserinin konserde veya stüdyoda ya doğrudan filme alınması ya da radyo-TV'de yayımlanması amacıyla çeşitli işlemlerden geçirilmesini ifade etmektedir. Klip ise çeşitli görüntülerin besteye eşlik etme durumu söz konusu olduğundan klipleri işleme eser olarak değerlendirmekte mümkün değildir..." aynı kararın devamında ise hususiyet içermediğinden bahisle müzik klipinin musiki eseri olarak korunması gerektiğine dair kanaatimizce hatalı bir değerlendirmeye yer verildiği görülmektedir, "... Davaya konu müzik kliplerinin tamamen müziğin tanıtımına odaklanmış olup görüntülerin kurgu ve hususiyeti olmamakla birlikte müziğe görüntülerin eklenerek görüntülerle birlikte yeni bir ürün ortaya çıkmakla birlikte müzik görüntüden ayrıldığında görüntüler tek başına hususiyet arz etmediklerinden ve tek başlarına kullanılmaları halinde herhangi bir fayda, kazanım ortaya koyamadıklarından ve yapım süreçlerinin de tamamen müzik eserinin tanıtımına odaklı olmaları sebebiyle bu halleriyle davaya Konu müzik kliplerinin FSEK 3 anlamında musiki eseri sayılması gerekeceğinden ...", (Lexpera, Erişim Tarihi: 17.06.2024).

⁴⁴ Konuyla ilgili öğretide çok çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Erel'e göre, müzik kliplerinde beste asıl eser, klip ise teferruattır. Erel, müzik kliplerinde bağımsız bir eser meydana getirme iradesinin mevcut olamayacağını dolayısıyla sinema eseri olarak kabul edilemeyeceğini, müzik kliplerinin musiki eseri kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Erel, müzik kliplerinin işlenme eser olarak da kabul edilemeyeceği görüşündedir. **EREL**, Şafak: "Fikri Hukuk Açısından Müzik Klipleri", Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, 2006, Cilt 6, Sayı 1, s. 55-62. **ÖNGÖREN**, musiki eserlerinin klip haline getirilmesi durumunda musiki eserinin varlığını sürdürmeye devam ettiğini ayrıca sinema eseri veya işlenme eser olarak nitelendirilebilecek yeni bir eserin ortaya çıktığını, bu yeni eserin işlenme eser veya sinema eseri olarak kabul edilebilmesi için de önce yaratanların iradesine sonra da eserin ilgili şartları taşıyıp taşımadığına bakılması gerektiği görüşündedir. **ÖNGÖREN**, Gürsel: Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Müzik Eserleri, 1. Baskı, İstanbul, 2010, s. 30. **YARSUVAT**, musiki eserini yansıtmakla kalmayıp aynı zamanda belli özelliklere de sahip olan filmlerin sinema eseri olarak kabul edilmesi gerektiği görüşündedir. **YARSUVAT**, s. 69. **Ateş**, müzik klipi meydana getirilirken besteye eklenen görüntülerin kendi başına bir eser niteliği taşıyıp taşımadığına bakılması gerektiği görüşündedir. Kliplerdeki görsel unsurlar kendi başlarına musiki eseri niteliğini taşımıyor olsa bile sinema eseri niteliğine sahip olduğu takdirde bağımsız olarak ait olduğu eser kategorisi içinde korunabilmelidir. **ATEŞ**, s. 212. **Tosun**, ortaya çıkan eserin, eser sahibinin hususiyetini taşıması ve sinema eseri olabilmesi için gerekli diğer şartları sağlaması halinde sinema eseri olarak kabul edilebileceği görüşündedir. Müzik klipleri, işlenme eser olarak kabul edilemeyecektir zira işlenme eser için aranan hususiyet şartının varlığı halinde

grubuna ait “*Another Brick in the Wall*” isimli musiki eserine ait müzik klipi, her ne kadar bir musiki eserini esas alarak ortaya çıkmış olsa da ortaya çıkan ürüne bakıldığında o musiki eserin ötesinde bağımsızlaştığını ve bir sinema eseri olarak kabul edilebileceğini söyleyebiliriz.

Musiki, güzel sanatlar, ilim ve edebiyat eserlerinin radyo ve televizyon ile yayıma müsait bir şekle sokulması halinde de işlenme eserin ortaya çıkacağına düzenlemede yer verilmiştir. Yayıma müsait bir şekle sokmadan kast olunan eski bir filme ait görüntülerin temizlenerek yüksek görüntü kalitesi ile yayıma hazır hale getirilmesi değildir. Bu basit bir çoğaltmadır ve ortaya çıkan ürün işlenme eser değildir. Mevcut musiki, güzel sanatlar, ilim ve edebiyat eserlerinin sinematik araçlar gibi birtakım araçlar vasıtasıyla radyo ve televizyonda yayıma uygun bir hale getirilmesi halinde işlenme eser ortaya çıkacaktır⁴⁵.

Bir musiki eserin filmde kullanılması senkronizasyon ya da döşeme olarak ifade edilir. Musiki eserin bu şekilde bir filmde kullanılması durumunda musiki eseri ile filmde yer alan görüntüler arasında bir bağ kurulmuş olduğundan işlenme söz konusu olacaktır⁴⁶.

müzik klipinin zaten sinema eseri olacak, hususiyetin yokluğu halinde ise FSEK kapsamında eser olarak kabul edilemeyecektir. **TOSUN**, Yalçın: “Müzik Videolarının Hukuki Niteliği”, Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan, Cilt: 1, 1. Baskı, İstanbul, 2010, s. 1758 vd.; **Bozbel**, müzik kliplerinin işlenme eser olduğu görüşündedir. **BOZBEL**, s. 69. İstanbul 1. FSHM, 18.10.2018, E. 2017/262, K. 2018/386, “... Bir müzik klbinin sinema eseri sayılması klbin hususiyet taşıması şartıyla mümkündür. Basit alelade icracı sanatçının görüntülerinin yer aldığı, belirti bir içerik ve kurgusu olmayan müziğin akışına uyan bir kurgu içermeyen müzik kliplerinin ise sinema eseri vasfı bulunmayacağı bilinmektedir...”, (Lexpera, Erişim Tarihi: 17.06.2024).

⁴⁵ **AHLBERG/LAUBER-RÖNSBERG**, BeckOK, UrhG, § 3, N. 29.

⁴⁶ **YAVUZ/ALICA/MERDİVAN**, s. 169. Alman Federal Mahkemesi, musiki eserin değiştirilmeksizin filmde kullanılmasının işlenme değil çoğaltmaya ilişkin olduğunu, eserin değiştirilerek filmde kullanılmasının ise işlenme olacağı yönünde karar vermiştir. BGH NJW 1993, 2939, 2940. Konu hakkındaki diğer açıklamalar için bkz. **BOZBEL**, s. 49. Y., 11. HD, 05.07.2011, E. 2009/14839, K. 2011/8710, “... Genel olarak, görsel ve işitsel yapım ve yayınlar bakımından döşeme ya da senkronizasyon; sinema eseri, radyo ve TV program ve yayınları, video, reklam film jeneriği, multi medya gösterileri, tanıtım filmleri vb. görsel ve işitsel yapım ve yayınlarda bir musiki eserin teknik vasıtalarla ses ve görüntü altına yerleştirilmesi suretiyle musiki eserin film ortamına kaydedilmesidir. Bu suretle, görsel ve işitsel yapım ve yayınların musiki eseriyle bütünleşmesi, konu ve içerik bakımından zenginleştirilmesi ve güçlendirilmesi sağlanmaktadır. Bu durumda, bir musiki eserin uygulamada döşeme ya da senkronizasyon adı verilen yöntemle sinema eserinde film

D. Musiki Aranjman ve Tertipleri

Aranjman belirli bir ses ya da sesler, çalgılar veya çalgı toplulukları için yazılmış bir eserin, başka sesler, çalgılar ya da çalgı toplulukları tarafından söylenip çalınabilmesi için, o eserde yapılan değişikliklerdir. Musiki eserlerinde aranjman ve tertiplerle çeşitli şekillerde karşılaşılabılır. Örneğin, varyasyon, musiki eserinde ilk seslendirilen temanın değişikliklere uğratılarak ona yeni görünüm kazandırılmasıdır. Varyasyonda form kalıbı ve ölçü sayısı aynı kalırken genellikle melodi, ritmik yapı, armonik yapı, tempo ve zaman anahtarı değişime uğrar. Ölçü sayısı da genellikle aynı kalmakla birlikte bazen eserin kapanışını belirginleştirmek için bir koda veya *codetta* yazılmış olabilir. Varyasyonlar çoğu zaman işlenme eser olarak kabul edilir. Doğaçlama ise performans sırasında müzik yaratmaktır. Özellikle *jazz* müziklerde karşımıza çıkmakla birlikte Türk sanat müziğinde “*taksim*” ve Türk halk müziğinde yörenin tavrının hissettirilmesi amacıyla giriş müzikleri olarak makam dizileri içerisinde seslendirilen açışlarda da doğaçlamaya rastlanır⁴⁷.

Bir musiki eserinde enstrümanların seçimi, orkestranın kompozisyonu, ritim ve ses öğelerinin kullanımı ve dizilimi hususiyeti sağlayan başlıca araçlardır⁴⁸. Bir aranjmanda, geleneksel melodik, armonik ve ritmik temel kalıplar korunmuşsa ortaya çıkan ürün işlenme eser olarak kabul edilmez⁴⁹. Örneğin, yalnızca bir enstrümanın değiştirilmesi ya da mevcut musiki eserlerinin potpuri şeklinde ortak geçişlerle bir araya getirilmesi hallerinde işlenme eser söz konusu olmaz. *Lo-Fi* ses kalitesinde kayıt altına alınan bir musiki eserinin *Hi-Fi* ses kalitesinde düzenlenmesi ya da tespit edildiği formattan başka bir formata dönüştürülmesi halinde de işlenme değil basit bir çoğaltma söz konusudur⁵⁰. Bir musiki eserin *cover* olarak adlandırılan farklı bir müzik tarzında icra edilmesi örneğin, eski hit bir musiki eserinin modern versiyonu ya da klasik bir eserin *jazz* tarzında yorumlanması veya eserin

malzemesi olarak kullanılmasının da 5846 sayılı FSEK 6/1-(3). bendi anlamında eserin işlenmesi olarak kabulü gerekir. ...”, (Lexpera, Erişim Tarihi: 17.06.2024).

⁴⁷ **ÖZKELEŞ**, Sercan: “Müzik Sanatında Doğaçlama”, İmik Ünal (Editör), Sanat ve Tasarım Yaklaşımları, 1. Baskı, Ankara, 2017, s. 178; **SCHULZE**, UrhG § 3, N. 25.

⁴⁸ **SCHULZE**, UrhG § 3, N. 24.

⁴⁹ **AHLBERG/LAUBER-RÖNSBERG**, BeckOK, UrhG, § 3, N 20.

⁵⁰ **AHLBERG/LAUBER-RÖNSBERG**, BeckOK-UrhG, § 3, N. 29; **SCHULZE**, UrhG § 3, N. 28.

tekno versiyonun hazırlanması halinde şayet hususiyetin varlığı tespit edilebiliyorsa işlenme eser olarak kabul edilecektir⁵¹.

Bir eserin yorumu genellikle FSEK kapsamında işlenme teşkil etmez. Bir eserin, sunan kişinin kişiliği tarafından etkilenecek şekilde sunulduğu, öncelikle sadece icracı sanatçıyı koruyan özel hükümlere tabidir. Bununla birlikte, icracının haklarının yanı sıra bir telif hakkının doğması da mümkündür. Ancak bu durumda, eserin salt sunumunun ötesine geçen bir yaratıcı katkı açıkça görülmelidir. Bu durum yalnızca istisnai hallerde kabul edilir. Bu nedenle, bir sahne eserinin performansı, tamamlanmış bir eserin yeniden sunumu olduğu için eser yorumu olarak değerlendirilebilir⁵².

Ses örnekleme (sound sample), bir ses kaydının bir bölümünün başka bir kayıta kullanılmasıdır. Özellikle teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgisayar programları ve yapay zeka vasıtasıyla ses örnekleme kullanımı hip-hop, r&b ve rap türü müzik eserlerinde artış göstermektedir. Yapay zeka ile meydana getirilmiş olsa dahi bir müzik eserinde ses örneklemesinde de dikkat edilecek husus hususiyetin varlığıdır. Diğer bir deyişle eseri ortaya çıkaran kişinin ses örneklemesinde yapay zekaya hususiyet katan etkisidir⁵³. Örneğin, Travis Scott'a ait "Carousel" adlı eserde Beastie Boys'un "The New Style" isimli parçasından ses örnekleme yer almaktadır.

DJ (Disc Jockey) olarak adlandırılan kişilerin vinil diskler üzerinde yaptıkları el hareketleri sonucu müziği mikslemesi, müziğin belirli bir bölümünü tekrar ettirmesi ya da müziği hızlandırılıp yavaşlatması işlenme eser değil sanatkarane bir icra faaliyetidir. Ancak bestede, müziğin kısmen ya da tamamen tamamlanması için DJ'in kendi düşüncesine göre hareket edebilmesi için serbest bir alan bırakılmışsa bu durumda işlenme eserden bahsedilebilir⁵⁴.

⁵¹ SCHULZE, UrhG § 3, N. 25.

⁵² LOEWENHEIM/HOEREN, UrhG § 3, N. 285.

⁵³ SCHULZE, UrhG § 3, N. 26. Mahkeme kararına henüz tam erişim sağlanamasa da Tracy Chapman'a ait "Baby Can I Hold You" isimli eserin ses örneklemesini "Queen" adlı eserinde izinsiz şekilde kullanan Nicki Minaj'ın 450.000 \$ tazminat ödemeye mahkûm edildiği haberlere konu olmuştur. <https://www.nytimes.com/2021/01/08/arts/music/nicki-minaj-tracy-chapman-lawsuit.html>, (ET: 01.02.2023).

⁵⁴ SCHULZE, UrhG § 3, N. 27.

E. Güzel Sanat Eserlerinin Bir Şekilden Diğer Şekillere Sokulması

Güzel sanat eserleri yine aynı kategoriye dahil farklı türden güzel sanat eserlerine dönüştürüldüğü takdirde işlenme eser ortaya çıkacaktır. Ancak bu dönüşümün olağan bir zanaatkarlığın ötesinde yaratıcısının hususiyetini içermesi gerekir⁵⁵. Örneğin, mimari bir eser olan Galata Kulesi'nin, *Matrakçı Nasuh* tarafından minyatür esere dönüştürülmesi işlenme bir eserdir.

Bir güzel sanat eserinin kendi türü içerisinde farklı bir malzeme kullanılarak ya da boyutları değiştirilerek kopyasının yapılması çoğu zaman işlenme eser olarak kabul edilmez. Örneğin, kil formunda bir heykelin kalıba alınarak bronz forma kavuşturulması halinde işlenme eserden bahsedilemeyecektir⁵⁶.

Güzel sanat eserinin kendi türünden farklı bir güzel sanat eserine dönüştürüldüğü her durumda da işlenme eser söz konusu olmayacaktır. Örneğin, resimde yer alan bir figürün birebir kopya edilerek heykelinin yapılması halinde korunmaya değer bir eserden bahsedilemez. Benzer şekilde bir güzel sanat eserinin yalnızca boyutlarının değiştirilmesi sonucu ortaya çıkan eserler de çoğu zaman işlenme eser olarak kabul edilmez⁵⁷.

⁵⁵ BOZBEL, s. 70.

⁵⁶ OLG Köln, FuR 1983, 348. **SCHULZE**, UrhG § 3, N. 32. Yargıtay vermiş olduğu bir kararda işlenme eser için güzel sanat eserinin kendi türünden farklı bir türe dönüşümünü zorunlu bir şart olarak aramıştır. Kanaatimizce bir güzel sanat eserinden yararlanarak ortaya çıkarılacak işlenme eser o güzel sanat eseriyle aynı türden olabilir. Ancak böyle durumların çoğunda hususiyet söz konusu olmayacaktır. Y. HGK., 22.06.2011, E. 2011/401, K. 2011/441, "... FSEK 4/1-6.bendi uyarınca grafik eser niteliğindeki davacıya ait orijinal güzel sanat eserinin işlenmesi suretiyle bir işlenme eser meydana getirilebilmesi için bu maddede bentler halinde sayılan diğer güzel sanat eserleri kategorilerinden birisi (örneğin davacıya ait grafik eserlerin maddede sayılan diğer güzel sanat eseri kategorilerinden heykel, yağlıboya, fotoğraf eseri vb.) haline getirilmesi gerekir. Oysa dava konusu grafik tasarımlar davacıya ait grafik eserlerle aynı türden fikir ve sanat mahsulü mahiyetindedirler. Bu durumda dava konusu grafik tasarımların 5846 Sayılı FSEK 6.maddesi anlamında işlenme eser olarak nitelendirilmesi mümkün değildir...", (Lexpera, Erişim Tarihi: 17.06.2024).

⁵⁷ **AHLBERG/LAUBER-RÖNSBERG**, BeckOK, UrhG, § 3, N. 26, 27.

F. Henüz Yayınlanmamış Olan Bir Eserin İlmî Araştırma ve Çalışma Neticesinde Yayınlanmaya Elverişli Hale Getirilmesi (*Editio Princeps*)

İşlenme eser türleri arasında başka bir kimse tarafından meydana getirilmiş ancak alenileşmemiş bir eserin bilimsel araştırma ve çalışma sonucu tespit edilmesi ve bu eserin yayınlanmaya elverişli hale getirilmesi de sayılmıştır. İlmî araştırma ve çalışmaya dayanarak henüz alenileşmemiş mevcut bir eserin yayınlanmaya elverişli hale getirilmesi halinde ortaya çıkan ürünün işlenme eser olarak kabulü öğretilde haklı olarak eleştirilmektedir⁵⁸.

Ana iskeleti oluşmuş gidişatı belli ancak yarıda kalarak alenileşmemiş başka bir kimseye ait eserin ilmî araştırma ve çalışma neticesinde tamamlanması halinde ortaya çıkan ürün işlenme eser olarak kabul edilmelidir. Bu noktada dikkat edilecek husus yarıda kalan eserin ortaya çıkan yeni ürünün başlangıç noktası mı olduğu yoksa esasını mı teşkil ettiğidir⁵⁹.

Halihazırda yayınlanmış eserlerin ilmî araştırma ve çalışma neticesinde bir araya getirilerek yayınlanmaya elverişli hale getirilmesi halinde işlenme değil derleme eserden bahsedilebilir. Örneğin, *Nasreddin Hoca*'ya ait hikayelerin toplanarak bir araya getirilmesi halinde durum böyledir.

G. Başkasına Ait Bir Eserin İzah veya Şerhi yahut Kısaltılması

Bir eserin izahı veya şerhi o eserin yorumlanmasıdır. Yorumlama faaliyetinin orijinallliği bozmadan kısa açıklamalar teşkil ettiği durumlarda işlenme eserden bahsedilebilir. Bir eserin basit yorumlamayı aşacak nitelikte özgün bir tarzda açıklanması ise bağımsız bir eser olarak korunmasını gerektirecektir. Mevcut bir eserde yalnızca redaksiyon faaliyetinde bulunmak bir eserin izahı ya da şerhi değildir. İşleyen, izah ve şerh esnasında işlenen eser sahibinin görüşlerini değiştirmek ve görüşlerine aykırı eklemeler yapması hukuka aykırılık teşkil eder⁶⁰.

⁵⁸ SULUK/KARASU/NAL, s. 72; ÖZTAN, s. 181; BOZBEL, s. 72. Alman Kanunu'nda olduğu gibi bu tip eserlerin bağlantılı eser olarak kabulü ve bu eseri üreten kişiye eser üzerinde olağan eser koruma süresinden daha kıs bir süre olmak kaydıyla yararlanma hakkı tanınması makul gözükmemektedir.

⁵⁹ AHLBERG/LAUBER-RÖNSBERG, BeckOK, UrhG, § 3, N. 32.

⁶⁰ ERDİL, Şerh, s. 263.

Bir eserin kısaltılması ise eserdeki bilgilerin kısa ve öz halinde sunulmasıdır. Basit ve hususiyetten yoksun nitelikteki kısaltmalar işlenme eser olarak kabul edilemez. Örneğin, belirli yaştaki çocuklar için ağır bir eser olan *Victor Hugo*'nun *Sefiller* isimli eserinde geçen çocuklar için sakıncalı olabilecek içeriklerin tespit edilerek metinden çıkarılması durumunda basit bir kısaltmadan bahsedilemeyecektir. Ancak asıl eserin olay örgüsü veya mesajında yaratıcı bir değişikliğe yol açan kısaltmalar işlenme eser olarak değerlendirilebilir. Örneğin, *Victor Hugo*'nun *Sefiller* isimli eserinde yapılan önemli ölçüde bir kısaltma, yalnızca eserin gereksiz detaylardan arındırılmasını değil de çocuklar için anlaşılabilir basit ve sade bir forma dönümünü sağlıyorsa yaratıcı değişikliklerin var olduğu kabul edilebilir⁶¹.

Mahkeme kararlarının özetlenmesinde çoğu zaman okuyucunun daha hızlı okuması amaçlanarak metin içerisinde yer kaplayan tutanak, rapor vb. metinlerin kısaltılması söz konusu olur. Kararın bu şekilde kısaltılması halinde işlenme bir eserden bahsedilemezken, karar metnini kısaltan kişinin kendi kelimelerini ve şablonunu kullanarak kararı okuyucu için daha anlaşılır bir şekilde formüle etmesi durumunda işlenme eser ortaya çıkacaktır⁶².

H. Bir Bilgisayar Programının Uyarlanması, Düzenlenmesi veya Herhangi Bir Değişim Yapılması

İşlenme eserlere ilişkin düzenlemede olması gerekenden fazla sayıda örneğe yer verildiğinden işlenme eser türleri bakımından her ne kadar sınırlı sayı sisteminin söz konusu olmadığı öğretilde ekseriyetle kabul edilse de Kanunkoyucu yeni işlenme eser türlerine ilişkin örnekleri madde metnine eklemeye devam etmektedir⁶³.

4110 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle FSEK m. 6'ya eklenen düzenleme uyarınca bir bilgisayar programının uyarlanması, düzenlenmesi veya herhangi bir değişim yapılması da işlenme eser türleri arasına eklenmiştir⁶⁴.

⁶¹ LOEWENHEIM/HOEREN, UrhG § 3, N. 284.

⁶² SCHULZE, UrhG § 3, N. 17.

⁶³ UrhG metni incelendiğinde benzer bir düzenlemeye işlenme eserler içerisinde değil, "Bilgisayar Programlarına İlişkin Özel Hükümler" başlığı altında bilgisayar programlarına ilişkin diğer kanuni düzenlemelerle birlikte yer verildiği görülmektedir.

⁶⁴ Benzer bir düzenlemeye 2009/24/EC sayılı Avrupa Birliği Direktifinin 4. maddesinin (b) bendinde de yer verildiği görülmektedir.

Uyarlama, programın yazıldığı bilgisayar dilinden başka bir dile dönüştürülmesi ya da kaynak koddan objektif koda ya tam tersine çevrilmesidir. Bir işletim sistemi için üretilen bilgisayar programının farklı bir işletim sistemine uygun hale getirilmesi halinde de işlenme bir eser ortaya çıkacaktır. Düzenleme ise bilgisayar dilinde bağımsız programların veya program parçalarının birbirlerine bağlanmasıdır⁶⁵. İnternet ortamında reklam engelleyici bir yazılımın kullanılması bir web sitesinin geçici olarak değişmesine neden olsa bile, reklam alanlarının gösterilmemesi işlenme olarak değerlendirilmez⁶⁶.

IV. İŞLENME ESERİN KORUNMA SÜRESİ

İşleyen, asıl eserin dönüşümüne ilişkin kendi yaratıcı katkısından doğan bağımsız bir telif hakkı elde eder. Bu hak, işleyenin, asıl eser sahibinin izninin gerekli olup olmadığına bakılmaksızın kendiliğinden doğar. Bu hak, yalnızca işleyenin yaptığı hususiyet içeren değişiklikleri kapsar. Bu nedenle, yalnızca işlenmiş eserin tekrar değerlendirilmesi işleyenin iznine tabidir. İşleyen asıl eserin kullanılmasını, özellikle yeniden işlenmesini engelleyemez. İşleyenin hakkı mutlak bir haktır ve herkese karşı ileri sürülebilir niteliktedir. Asıl eser sahibi de işlenmiş eseri, işleyenin izni olmadan kullanamaz. Bu kural, işleyenin asıl eser sahibinin gerekli iznini almaksızın yaptığı bir işlenme için de geçerlidir⁶⁷.

İşlenme eser üzerindeki haklar işlenen eserden bağımsız olduğundan koruma süreleri de ayrıca hesaplanır. FSEK m. 26/II'de işlenme eser için koruma süresinin, işlenen esere bağlı olmadığı açık şekilde düzenlenmiştir. Asıl eser üzerindeki hakların süresi dolduğu için sona erse bile işlenme eser üzerindeki haklar geçerliliğini korur⁶⁸.

İşlenme eserlerde mali hakların koruma süresi, işlenme eser sahibinin yaşadığı müddetçe ve ölümünden itibaren yetmiş yıldır. Koruma süresinin eserin aleniyet tarihine göre belirlendiği durumlarda süre, işlenme eserin aleniyet tarihine göre hesaplanacaktır.

Henüz alenileşmemiş bir eserin işlenerek kamuya sunulması durumunda işlenen eserin de alenileştiği kabul edilmelidir⁶⁹. Koruma

⁶⁵ SPIES, Benjamin: "UrhG § 69c", Ahlberg, Hartwig/Götting, Horst-Peter/Lauber-Rönsberg, Anne (Herausgeber), Beck'scher Online-Kommentar Urheberrecht, 9. Auflage, München, 2022, UrhG § 69c, N. 10; **TEKİNALP**, § 11, N. 17.

⁶⁶ **LOEWENHEIM/HOEREN**, UrhG § 3, N. 284.

⁶⁷ Ibid, UrhG § 3, N. 289.

⁶⁸ Ibid, UrhG § 3, N. 290.

⁶⁹ **EREL**, Şafak: Türk Fikir ve Sanat Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2009, s. 59.

süresi dolmuş bir eserin işlenmesi işlenen eserin koruma sürelerini canlandırmayacaktır⁷⁰.

V. DERLEME VE DERLEME ESER KAVRAMI

Derleme, isim olarak derlemek işi, sıfat olarak ise birlikte seçilip toparlanmış anlamlarına gelmektedir. Derlemek ise seçme yaparak toplamak, bir araya getirmek, tedvin etmek ve düzgün biçimde toplamak eylemlerini ifade etmek üzere kullanılmaktadır⁷¹.

Derleme eser, FSEK m. 1/B'de "*Özgün eser üzerindeki haklar saklı kalmak kaydıyla, ansiklopediler ve antolojiler gibi muhtevası seçme ve düzenlemelerden oluşan ve bir düşünce yaratıcılığı sonucu olan eser*" şeklinde tanımlanmıştır. FSEK m. 6'da ise derleme eserin tanımına yer verilmemiştir.

Derlemenin tanımında yer verdiğimiz derlemek eylemi seçme yaparak toplanılan, bir araya getirilen her türlü ürün için kullanılır. Oysa her türden fikri ürünün bir araya getirilmesi her zaman bir derleme eserin ortaya çıkmasına sebebiyet vermez. Kanun'da yer verilen unsurlarından yola çıkarak derleme eser, derlenen eser üzerindeki haklar saklı kalmak kaydıyla, yaratıcı bir fikri çaba sonucunda içeriği seçme ve düzenlemelerden oluşan eserler şeklinde tanımlanabilir⁷².

Derlemeler de işlenme eserler gibi bir eserin sıfırdan yaratılmadığı mevcut eserlerden yararlanmak suretiyle meydana getirilen eserlerdir. Kültürel yaratımın artması ve kalıcı hale gelmesi için eserlerin çoğalması ve yapılandırılması gerekir. Hangi eserin okumaya, dinlemeye veya görmeye değer olduğunu bilmek, bilinçli bir ön seçim imkanına sahip olmak için mevcut eserlerin bir araya getirilmesi, sıralanması belirli bir plan dahilinde sunulması genel kamuoyu ve bireysel kullanıcı önem arz eder. Derleme eserlerle ilgili ilk akla gelen örnekler ansiklopediler, şiir antolojileri, kolajlar, yemek kitapları, fotoğraf albümleri gibi ürünler olsa da son yıllarda daha sık karşılaşılan veri tabanları da bu kategori altında değerlendirilmektedir⁷³.

⁷⁰ AHLBERG/LAUBER-RÖNSBERG, BeckOK, UrhG, § 3, N. 33.

⁷¹ <https://sozluk.gov.tr>, (ET: 02.01.2024).

⁷² LOEWENHEIM/LEISTNER, UrhG § 4, N. 292.

⁷³ REHBINDER/PEUKERT, N 265; EGLOFF, URG Art.4, N. 4. 1996 yılında yürürlüğe konulan 96/9/EC sayılı Avrupa Birliği Direktifinin 1. Maddesi gereğince o dönem mevzuatında veri tabanları için yeterince koruma bulunmayan üye devletlerin özel bir koruma oluşturmak yükümlülüğü bulunuyordu. Mukayeseli hukukta yer alan düzenlemeler incelendiğinde veri tabanları için özel düzenlemelere gittiği ve bu

Birlikte eser sahipliğinden farklı olarak derleme eserler yeni bir eser ortaya koymak adına ortak amacın ürünü olmaktan ziyade mevcut eserleri bir araya getirmek suretiyle yaratılan eserlerdir⁷⁴. Derlemeye benzer bir kavram olarak iktibasta ise eser sahibi yine mevcut eserlerden yararlanmaktadır ancak bu yararlanma özgün eserini ortaya çıkarmada yardımcı bir araç işlevinden öteye geçmemektedir⁷⁵.

VI. DERLEME ESERİN UNSURLARI

FSEK m. 1/B’de, derleme eserin varlığı için derleme eser sahibinin düşünce yaratıcılığının ve derlenen eser sahibinin haklarının saklı kalacağı belirtilmiştir. İşlenme eserden farklı olarak derleme eserlerde mevcut esere bağlılık veri tabanları açısından söz konusu olmamakla birlikte diğerler eserler açısından mevcuttur. Derleme eser sahibi, derlenen eserlerdeki hususiyeti ortadan kaldıracak nitelikte bir eylemde bulunmaz. Onun yaptığı derlenen eserleri fikri bir faaliyet sonucu bir araya getirmekten ibarettir. Aksi durumda derleme bir eser değil bağımsız nitelikte bir eser söz konusu olacaktır⁷⁶.

A. Derlenen Eser Sahibinin Hakları Saklı Kalmalıdır

Derleme eser üzerindeki haklar da fikir ve sanat eserleri üzerindeki diğer haklar gibi kendiliğinden doğar. Derleme eserin sahibi FSEK m. 8/II uyarınca asıl eser sahibinin hakları saklı kalmak kaydıyla derleyen kimse olacaktır. Derleme eser sahibi, derleme eser üzerinde hem mali hem manevi haklara sahip olacaktır. Derleme eser, derlenen eserlerden bağımsız olarak korunmaktadır. Bu bağımsızlık sebebiyle derlenen eser sahibinin hakkı ve derleme eser sahibinin hakkı birbirinden ayrılır⁷⁷.

İzinsiz ortaya çıkan derleme bir eserin sahibinin bu hakları ve bu haklarla bağlantılı hukuki koruma imkanlarını derlenen eser sahiplerine

düzenlemelere de sıklıkla derleme eserlere ilişkin madde metni içerisinde yer verdiği görülmektedir. Ancak bu Direktif veri tabanlarının korunmasına ilişkin bir ilk olma özelliği taşııyordu. Veri tabanlarının korunmasına ilişkin olarak daha önceki tarihlerde yürürlüğe girmiş olan başta TRIPS m. 10/II olmak üzere çok sayıda başkaca düzenlemenin de mevcut olduğu söylenmelidir.

⁷⁴ **AHLBERG/LAUBER-RÖNSBERG**, BeckOK, UrhG, § 4, N. 6.

⁷⁵ **İbid**, BeckOK, UrhG, § 4, N. 8.

⁷⁶ Kanun’da yer alan “Özgün eser üzerindeki haklar saklı kalmak” ibaresinden bu bağıllık anlaşılmaktadır. **TEKİNALP**, § 11, N. 4; **AHLBERG/LAUBER-RÖNSBERG**, BeckOK, UrhG, § 4, N. 5. FSEK m. 34’te yer verilen eğitim ve öğretim için seçme ve toplama eserlere yönelik düzenleme derleme eserler için önemli bir istisna niteliğindedir.

⁷⁷ **REHBINDER/PEUKERT**, N. 273; **EGLOFF**, URG Art. 4, N. 8.

karşı kullanamayacağı açıktır. İzinsiz ortaya çıkan derleme bir eserin sahibinin bu hakları üçüncü kişilere karşı kullanıp kullanamayacağı ise öğretilerde tartışmalıdır. Fikri hak ihlali durumunda izinsiz ortaya çıkan bir derleme eserin sahibinin hakları da üçüncü kişilere karşı korunmalıdır. Ancak derleme eser sahibi bu haklarını kullanmak ve ekonomik menfaat elde etmek istiyorsa derlenen eser sahiplerinden izin almalıdır. Derleme eser sahibi haklarını kullanabilmek için derlenen eserlerin sahiplerinin iznine muhtaç olduğu gibi derlenen eserlerin sahipleri de de eğer derleme eseri kullanmak istiyorsa derleme eser sahibinin iznini almalıdır⁷⁸.

B. Derleme Eserde, Derleyenin Hususiyeti Bulunmalıdır

Derleme eserlerde hususiyetin gerekip gerekmediği tartışmalıdır⁷⁹. Öğretilerde yer alan bir görüşe göre, FSEK m. 6 hükmü işlenme eser için özel

⁷⁸ AHLBERG/LAUBER-RÖNSBERG, BeckOK, UrhG, § 4, N. 5; REHBINDER/PEUKERT, N. 275; EGLOFF, URG Art. 4, N. 8.

⁷⁹ Hususiyetin aranmayacağına ilişkin bir karar için bkz. Y., 4. HD, 11.02.1972, E. 1971/12331, K. 1972/1080, “ ... FSEK özelliği dar değil geniş anlamda almış, örneğin, bir eser sahibinin, bütün veya aynı cinsten eserlerini külliyat haline konulmasını, belli bir amaca göre ve belli bir plan dahilinde seçme ve toplama eserler tertibini, başkasına ait bir eserin yorum veya açıklama yahut kısaltmasını da eser olarak kabul etmiştir (md.6). Her ne kadar aynı maddenin ikinci fıkrası, bu tür işlenmelerin eser sayılabilemesi için işleyen özelliğini taşıması gerektiği koşulunu kabul etmiş ise de buradaki özellik, hiçbir zaman yaratıcı bir fikri çalışma niteliğinde olmayıp daha ziyade eser sahibine mal edilebilecek olan nispeten müstakil bir fikir emeğinin varlığı yeterli görülmüştür...”, ERDİL, Şerh, s. 327. Veri tabanlarında hususiyetin aranmayacağına ilişkin bir karar için bkz. Y., 11. HD, 13.04.2022, E. 2020/5940, K. 2022/2992, “... FSEK 6/11. Maddesinde yer alan “Belli bir maksada göre ve hususi bir plan dahilinde verilerin ve materyallerin seçilip derlenmesi sonucu ortaya çıkan ve bir araç ile okunabilir veya diğer biçimdeki veri tabanları (Ancak, burada sağlanan koruma, veri tabanı içinde bulunan veri ve materyalin korunması için genişletilemez)” düzenlemesi uyarınca, bu niteliği haiz veri tabanlarının FSEK anlamında aynen bir “eser” gibi korunması gerekmektedir. Bu tür eserlerde temel amaç emeğin ve yatırımların korunması olup, FSEK 1/B maddesi anlamında “sahibinin hususiyetini taşıma” şartı aranmamaktadır... Bir veri tabanının hangi hallerde FSEK anlamında eser korunması, hangi hallerde haksız rekabet korumasını gerektirdiği hususunda oluşacak tereddütleri gidermek için belirli kıstasların kabulü gerekir. Buna göre bir veri tabanının eser olarak korunabilmesi için, “sahibinin hususiyetini taşıma” anlamında bir özelliğe sahip olması gerekmez bile, önceki veri tabanlarına göre belirli bir ölçüde orijinallik (özgünlük) içermesi, belirli konularda oluşan bilgi ihtiyacını karşılama konusunda, ihtiyaç duyulan verilerin; alfabetik, kronolojik veya başka bir mantık silsilesi içerisinde veri tabanı dizgesine yerleştirilmesi, arandığında kolaylıkla bu bilgilere ulaşabilmesini sağlayacak nitelikte olması gerekir...”. Kanaatimizce veri tabanı, FSEK m. 6 kapsamında bir derleme eser olarak kabul edilecekse hususiyet şartı aranmalıdır. Zira veri tabanlarının bir kısmı hususiyet şartına yer verilmeksizin FSEK ek m. 8’de koruma altına alınmıştır, (Lexpera, Erişim Tarihi: 17.06.2024).

olarak düzenlendiğinden derleme eserler açısından bu şartın aranmayacağını savunulmakta ise de kanaatimizce derlemeler açısından da eser sahibinin hususiyeti minimum düzeyde de olsa yaratıcı fikri çabada aranmalıdır⁸⁰.

Derleme eserlerde hususiyet, derleyenin yaratıcı ve orijinal seçimleriyle, düzenlemelerinde tespit edilebilir⁸¹. Seçim, değerlendirme yaparak toplama ve dahil etme işlemini ifade ederken, düzenleme ise bölme, sunma ve erişim sağlama süreçlerini ifade eder⁸².

Derleme eser meydana getirilirken harcanan para, estetik değer ya da uzmanlık hususiyetinin tespitinde rol oynamaz. Derleyenin özgür ve yaratıcı kararları ile yaratıcı yeteneklerini ifade edip edemediği hususiyeti belirler. Derlemenin yapısı teknik kaygılar ve diğer kurallar gereğince eser sahibine özgürlük alanı bırakmıyor, yaratıcılığını ortaya koymasını engelliyorsa hususiyet şartı karşılanmaz. Örneğin, teknik

⁸⁰ REHBINDER/HAAS/UHLIG, URG Art. 4, N. 1; EGLOFF, URG Art. 4, N. 5; LOEWENHEIM/LEISTNER, UrhG § 4, N. 297; ATAR, s. 23; YAVUZ/ALICA/MERDİVAN, s. 70; TEKİNALP, § 11, N. 4; ÖZTAN, s. 158; ATEŞ, s. 171; Y., 11. HD, 08.06.2015, E. 2015/2375, K. 2015/7873, “... 5846 sayılı Yasanın “İşlenmeler ve Derlemeler” başlıklı 6. maddesinde “Diğer bir eserden istifade suretiyle vücuda getirilip de bu esere nispetle müstakil olmayan fikir ve sanat mahsulleri işlenmedir” şeklinde tanımlama yapılarak maddenin 7. bendinde belli bir maksada göre ve hususi bir plan dâhilinde seçme ve toplama eserler tertibinin işleme ve derleme eser mahiyetinde olduğu belirtilmiştir...”, (Legalbank, Erişim Tarihi: 17.06.2024).

⁸¹ EGLOFF, URG Art. 4, N. 4; REHBINDER/PEUKERT, N. 266. İstanbul 2. FSHM, 30.05.2019, E. 2018/206, K. 2019/231, “... Seçme ve toplama(derleme) eserler, değişik yaratıcıların seçilmiş eserlerini belirli bir amaç için ya da belirli bir plana göre tek bir yapıt içinde bir araya getirir ve böylece yeni bir eser yaratmış olur. Bu tür işlenme eserlerde, hususiyet taşıyan yaratma, eserin dış şeklinde bir değişme değil, fikir ürünlerinin belli bir açıdan, belli bir düzen altında birbirlerine bağlanmasıdır. Bir başka deyişle eserlerin seçilmesindeki kişisel zevk ve tercihleridir. Kanun koyucu, bu hükümle, münferit çalışmaların bir araya getirilmesindeki seçme ve tertibe esas teşkil eden yaratıcı faaliyete “işlenmelere” tanıdığı himayeyi bahsetmiştir. Bu nedenle seçme ve toplama(derleme) eser, bu eseri teşkil eden tek tek eserden bağımsız ve yeni bir eser olarak kabul edilir. Seçme ve toplama (derleme) eserler, bilimsel armağanlar, bilimsel dergiler, ansiklopediler, ilaç rehberleri, antolojiler, seçme fotoğraf ve tablo reproduksiyonlarının toplandığı albümler, farklı bestecilere ait müziklerin toplandığı müzik albümleri, takvimler, musiki eseri seçme derlemeleri, yargı kararlarının özetlenmesi ile yapılan içtihatlı, notlu yasa metinleri, mevzuat programları, belirli konulardaki tarifeleri bünyesinde toplayan kitaplar vs.dir. Ancak gelişigüzel, sadece şematik bağlar ve rutin bir faaliyet dahilinde bir araya getirilen eserler işlenme sayılmazlar. Bu nedenle FSEK m.6/f.2/b.7’de belirtilen bir işlenme eserin varlığı için gerekli olan hususiyetinin ölçüsünü geniş tutmamak gerekir...”, (Lexpera, Erişim Tarihi: 17.06.2024).

⁸² LOEWENHEIM/LEISTNER, UrhG § 4, N. 299.

nitelikteki fiziki harita çiziminde coğrafi özellikler belli olduğundan çizerin özgürlük alanı bulunmadığı söylenebilir. Bir araya getirme kronolojik ya da alfabetik sıraya göre yapılmaktan ileri gitmemişse derleme eserin varlığından söz edilemez⁸³.

C. Derleme Eseri Meydana Getiren Fikri Ürünler Birbirinden Bağımsız Olmalıdır

Derleme eserler hem telif hakkıyla korunan hem de korunmayan eserleri içerebilir. Derleme eseri oluşturan eserler, veriler veya diğer öğeler birbirinden bağımsız niteliğe sahip olmalıdır. Bilgi içerikleri bozulmadan birbirinden ayrılabilmelidir. Örneğin görüntülerin bir araya getirilmesi suretiyle oluşturulan bir film derleme eser olarak nitelendirilemez. Aynı şekilde bir web sitesi tasarımı da derleme eser değildir. Ancak köprü linklerle bir araya getirilmiş bir web sitesi derleme eser olarak korunabilir⁸⁴.

Bir koleksiyonun ya da veri tabanının derleme eser olarak kabul edilebilmesi için bağımsız öğeler sistematik ve metodik olarak bir araya getirilmelidir. Analog çağda sistematiklik dizinler ve içindekiler tablosu gibi sınıflandırma biçimleriyle yerine getirilirken dijital çağda bunların yerini algoritmalar ve bilgisayar programları almıştır⁸⁵.

VII. BAŞLICA DERLEME ESER TÜRLERİ

FSEK m. 6/I'de "*aşağıda başlıcaları yazılan*" ifadesinden de anlaşılacağı üzere sınırlı sayı ilkesine tabi olmaksızın örnek mukabilinden bazı eser türlerine yer verilmiştir. Düzenlemede her ne kadar başlıca işleme türleri denilmiş olsa da orada yer verilen eserlerden bazıları derleme eserlerdir.

A. Belli Bir Maksada Göre ve Hususi Bir Plan Dahilinde Verilerin ve Materyallerin Seçilip Derlenmesi Sonucu Ortaya Çıkan ve Bir Araç ile Okunabilir veya Diğer Biçimdeki Veri Tabanları

Veri tabanları, sistematik ya da metodik bir şekilde düzenlenmiş ve elektronik yollarla veya başkaca bir yolla erişebilen eserler, veriler ve diğer bağımsız öğelerden oluşan koleksiyonlardır. Toplanan bilgilerin FSEK kapsamında korunuyor olması gerekmez. Veri tabanının hangi

⁸³ EGLOFF, URG Art. 4, N 5; REHBINDER/PEUKERT, N. 270, 272; CHERPILLOD, SHK, URG Art. 4, N. 2; REHBINDER/HAAS/UHLIG, OFK, URG Art. 4, N. 2; LOEWENHEIM/LEISTNER, UrhG § 4, N. 297.

⁸⁴ CHERPILLOD, SHK, URG Art. 4, N. 2.

⁸⁵ REHBINDER/PEUKERT, N. 269.

teknolojiye dayandığı, bilgilerin sayısı ve nereden elde edildiği de önemli değildir. Hem çevrimdışı (DVD) hem de çevrimiçi olarak erişilebilen elektronik veri tabanları gibi ansiklopedi şeklindeki elektronik olmayan veri tabanları da olur⁸⁶.

Veri tabanları diğer derleme eserlerden farklılık gösteren bazı özelliklere sahiptir. Bu sebeplerden ötürü mukayeseli hukukta veri tabanlarının korunmasına ilişkin ayrı düzenlemelere yer verildiği görülmektedir. Veri tabanlarında diğer derleme eserlerden farklı olarak, derlenen eserle derleme eser arasında bağlılık ilişkisi bulunmaz.

Veri tabanları büyük finansal harcamalar gerektirmesine karşın çoğunlukla derleme eserin gerekliliklerini karşılamadığından veri tabanı üreticilerini teşvik etmek amacıyla özel koruyucu düzenlemelere gidilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁸⁷. FSEK ek m. 8’de bu amaçla bir düzenlemeye yer verilmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre eser niteliğini haiz olmayan bir veri tabanının içeriğinin oluşturulmasına, doğrulanmasına veya sunumuna nitelik ve nicelik açısından esaslı bir nispet dahilinde yatırım yapan veri tabanı yapımcısı, ayrıca, veri tabanının içeriğinin önemli bir kısmının veya tamamının; herhangi bir araç ile herhangi bir şekilde sürekli veya geçici olarak başka bir ortama aktarılması, herhangi bir yolla dağıtılması, satılması, kiralanması veya topluma iletilmesine izin vermek veya yasaklamak hakkına sahiptir. Veri tabanı yapımcısına sağlanan koruma aleniyet tarihinden itibaren on beş yıl olarak öngörülmüştür. Veri tabanının içeriğinde esaslı bir değişiklik meydana getiren ve yeni bir yatırım gerektiren, nitelik ve nicelik açısından yapılan her türlü ekleme, çıkarma veya değişiklik sonucu bu yeni yatırımdan doğan veri tabanı kendi koruma koşullarına hak kazanacaktır.

Veri tabanlarının derleme eser olarak mı yoksa eser niteliğini haiz olmaksızın haksız rekabet hükümleri çerçevesinde mi korunacağıнын tespitinde hususiyetin varlığına bakılmalıdır. Eğer veri tabanında onu meydana getiren kimsenin hususiyeti tespit edilebiliyorsa derleme eser olarak korunmalıdır⁸⁸.

⁸⁶ **İbid**, N. 268.

⁸⁷ **REHBINDER/HAAS/UHLIG**, OFK, URG Art. 4, N. 5.

⁸⁸ Y., 11. HD, 13.04.2022, E. 2020/5940, K. 2022/2992, “... Bir veri tabanının hangi hallerde FSEK anlamında eser koruması, hangi hallerde haksız rekabet korumasını gerektirdiği hususunda oluşacak tereddütleri gidermek için belirli kıstasların kabulü gerekir. Buna göre bir veri tabanının eser olarak korunabilmesi için, “sahibinin hususiyetini taşıma” anlamında

B. Bir Eser Sahibinin Bütün veya Aynı Cinsten Olan Eserlerinin Külliyyat Haline Konulması

Bir eser sahibine ait bütün veya aynı cinsten eserlerin bir araya getirilmesi durumunda külliyyat adı verilen derleme eser söz konusu olacaktır. Külliyyat oluşturmada hususiyet bir araya getirmedeki fikri çabada aranır. Örneğin, *Ara Güler*'in denizle ilgili çektiği fotoğraflardan yapılan bir albümde fikri çaba denizle ilgili fotoğrafların tespiti ve bunların bir araya getirilmesidir. Külliyyatlarda tek bir eser sahibinin eserlerine yer verilir. Özellikle eser sahibinin hayatı boyunca ortaya koyduğu bütün eserlerinin herhangi bir özelliği dikkate alınmaksızın bir araya getirildiği külliyyatlarda hususiyetin tespiti zordur. Kanaatimizce böyle bir eseri derleme eser olarak nitelendirmek mümkün değildir.

C. Belli Bir Maksada Göre ve Hususi Bir Plan Dahilinde Seçme ve Toplama Eserler Tertibi

Birden fazla eser sahibine ait bütün veya aynı cinsten eserlerin belli bir maksat ve hususi bir plan dahilinde bir araya getirilmesi durumunda ise antolojiler, yıllıklar, ansiklopediler, bilimsel dergiler gibi eserler ortaya çıkar ve bunlar da derleme eser olarak kabul edilir. Bu gibi eserlerde de hususiyet bir araya getirmedeki fikri çabada aranır. Fikri çaba, maksat ve hususi plana ilişkindir. Hususiyet yalnızca eserlerin seçiminde değil bir araya getirilecek eser sahiplerinin belirlenmesinde de söz konusu olabilir⁸⁹.

VIII. DERLEME ESERİN KORUNMA SÜRESİ

Derleme eser üzerindeki haklar derleme eser içindeki fikri ürünleri tek tek kapsamaz, yalnızca derleme eseri meydana getirme sürecindeki seçme veya düzenlemeye ilişkin yaratıcı çaba telif hakkıyla korunur. Derleme eser içerisindeki fikri ürünler üzerindeki haklar da korunuyorsa bu eserler ile derleme eser üzerindeki haklar birbirinden bağımsızdır ve yan yana varlıklarını sürdürür⁹⁰.

Derleme eser üzerindeki hakkın ihlali, ancak derleme eserin seçme ve düzenleme yapısındaki yaratıcı unsurların kopyalanması durumunda

bir özelliğe sahip olması gerekme bile, önceki veri tabanlarına göre belirli bir ölçüde orijinallik (özgünlük) içermesi, belirli konularda oluşan bilgi ihtiyacını karşılama konusunda, ihtiyaç duyulan verilerin; alfabetik, kronolojik veya başka bir mantık silsilesi içerisinde veri tabanı dizgesine yerleştirilmesi, arandığında kolaylıkla bu bilgilere ulaşabilmesini sağlayacak nitelikte olması gerekir...", (Lexpera, Erişim Tarihi: 27.08.2024).

⁸⁹ ÖZTAN, s. 158.

⁹⁰ LOEWENHEIM/LEISTNER, UrhG § 4, N. 301.

gerçekleşir. Eğer derleme eser içinde yer alan fikri bir ürün izinsiz çoğaltılırsa, bu derleme eser üzerindeki hakkın ihlali anlamına gelmez. Ancak birden fazla fikri ürün çoğaltıldığında, bunlar arasındaki kombinasyonunun derleme eserdeki seçme ve düzenleme çabasına dayanıp dayanmadığına bakılır⁹¹. Örneğin, bir ansiklopedinin büyük bir kısmının yeniden basılması, derleme eser üzerindeki hakların ihlali olarak değerlendirilebilir; Buna karşın, geniş bir şiir koleksiyonundan yalnızca iki veya üç şiirin alınması derleme eser üzerindeki hakların ihlali olarak değerlendirilmez. Derleme eserin başlığı, derleme eser üzerindeki fikri haklar kapsamında değil şartlar sağlandığı takdirde haksız rekabet hukuku veya FSEK kapsamındaki ilim ve edebiyat eserlerine ilişkin düzenlemelerle korunur⁹².

Derleme eser üzerindeki telif hakkının sahibi, derleme eserin içeriğinin seçimi veya düzenlenmesi yaratıcı bir çaba sergileyerek ortaya koyan kişidir. Eğer bu kişi birden fazlaysa, müşterek eser sahipliği söz konusu olabilir. Derleme eser sahibi uygulamada sıklıkla “editör” olarak anılır⁹³.

Derleme eser üzerindeki haklar derlenen eserlerden bağımsız olduğundan koruma süreleri de ayrıca hesaplanır. FSEK m. 26/II’de işlenme eser için koruma süresinin, işlenen esere bağlı olmadığı açık şekilde düzenlenmişken derleme eserler için böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Derleme eserlerde mali hakların koruma süresi, derleme eser sahibinin yaşadığı müddetçe ve ölümünden itibaren yetmiş yıldır. Koruma süresinin eserin aleniyet tarihine göre belirlendiği durumlarda süre, derleme eserin aleniyet tarihine göre hesaplanacaktır. Derleme eser içindeki eserlerin koruma süresi sona erse bile derleme eser üzerindeki koruma devam edebilir⁹⁴.

Henüz alenileşmemiş bir eserin derleme içerisinde kamuya sunulması durumunda derlenen eserin de alenileştiği kabul edilmelidir. Koruma süresi dolmuş eserlerin derlenmesi derlenen eserlerin koruma sürelerini canlandırmayacaktır.

⁹¹ **İbid**, UrhG § 4, N. 302.

⁹² **İbid**, UrhG § 4, N. 302.

⁹³ **İbid**, UrhG § 4, N. 303.

⁹⁴ REHBINDER/PEUKERT, N. 276; LOEWENHEIM/LEISTNER, UrhG § 4, N. 305.

SONUÇ

Fikri bir ürün, Kanun'da belirtilen koşulları taşıması hâlinde Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) kapsamında eser olarak korunur. Bu eserlerin mutlaka sıfırdan yaratılmış olması gerekmez. Mevcut eserlerden yararlanılarak oluşturulan işlenme ve derleme eserler de FSEK korumasından yararlanabilir. Eserin korunması için düşünsel bir çabanın ürünü olması, yaratıcısının hususiyetini taşıması, belirli bir biçim kazanması ve FSEK m. 1/B'de yer alan eser türlerinden birine dâhil olması gerekir.

FSEK m. 6, işlenme eserin hem işleyeninin hususiyetini taşımasını hem de işlenen eser sahibinin haklarına zarar verilmemesini şart koşar. Ayrıca FSEK m. 1/B, işlenme eserin işlenen esere bağlı olmasını; m. 15/2 ise, işlenen eser sahibinin açıkça belirtilmesini arar. Bu düzenlemelerde esas olan, işlenen eser sahibinin haklarının saklı tutulmasıdır.

İşlenme eserin varlığı için mevcut bir eserin bulunması ve ondan yararlanılmış olması gerekir. İşlenme eser, işlenen esere bağlı kalmalı; aksi takdirde yapılan değişiklikler asıl eser sahibinin manevi haklarını ihlal edebilir ve bağımsız bir eser meydana gelebilir.

İşlenme eser, hem koruması devam eden bir eserden hem de koruma süresi dolmuş veya kamuya açık hâle gelmiş eserlerden üretilebilir. Bu durumda işlenen eser sahibinin izni aranmaz. Ancak FSEK kapsamında korunmayan bir fikri ürün esas alınarak yaratılan bir eser, yalnızca gerekli şartları taşıyorsa bağımsız eser olarak korunabilir.

İşlenme eser üzerindeki fikri haklar, yeterli hususiyeti taşıdığı sürece kendiliğinden doğar. Dolayısıyla işlenen eser sahibinin izni olmadan da yaratılmış olsa, işlenme eser üzerindeki haklar bağımsız biçimde doğar.

İşlenme eser ile işlenen eser birbirinden bağımsız şekilde korunur. Bu nedenle taraflar, birbirlerinin eserini kullanmak için karşılıklı izin almak zorundadır. Üçüncü kişiler de her iki taraftan izin almalıdır. Zincirleme (çoklu) işlenme eserde, son eserin yaratılabilmesi için hem ilk işlenen eserin hem de diğer işlenme

eserlerin sahiplerinden izin alınmalıdır. Buna karşılık ikinci işlenme eserde, yalnızca asıl işlenen eser sahibinden izin alınması yeterlidir.

İşlenme eserin, işlemeyi yapan kişinin hususiyetini taşıması gerekir. Asıl eserin bireysel özellikleri silikleşmişse ve yalnızca ilham kaynağı olmuşsa, artık bu durum “serbest yararlanma” sayılır ve işlenme eser olarak nitelendirilemez.

İşlenme eser üzerindeki haklar bağımsız olduğundan, koruma süresi de ayrı hesaplanır. FSEK m. 26/II’de, işlenme eserin koruma süresinin işlenen esere bağlı olmadığı açıkça düzenlenmiştir. İşlenen eserin süresi dolsa dahi, işlenme eser üzerindeki mali hakların koruma süresi devam eder. Bu süre, işlenme eser sahibinin ölümünden itibaren yetmiş yıldır. Eserin ilk kamuya sunulma tarihi esas alınarak hesaplama yapılır. Henüz alenileşmemiş bir eserin işlenerek kamuya sunulması, işlenen eserin de alenileştiği anlamına gelir. Ancak koruma süresi dolmuş eserlerin işlenmesi, bu eserlerin koruma sürelerini canlandırmaz.

FSEK m. 1/B uyarınca, derleyenin fikri katkısı ile, derlenen eser sahibinin haklarına da saygı gösterilmesi gerekir. Diğer eserler açısından derlemeye bağlılık aransa da veri tabanları bakımından böyle bir bağlılık zorunlu değildir. Derleme eser sahibi, derlenen eserlerin hususiyetini ortadan kaldırmaz; yalnızca onları yaratıcı bir şekilde bir araya getirir. Aksi takdirde bağımsız bir eserden söz edilir.

Derleme eser de derlenen eserlerden bağımsız şekilde korunur. Bu nedenle, taraflar birbirlerinin eserini kullanmak istediklerinde karşılıklı izin almak zorundadır.

Derleme eserlerde hususiyet, derleyenin orijinal seçimleri ve düzenlemeleri ile ortaya çıkar. Seçim, eserlerin toplanmasını ve dahil edilmesini; düzenleme ise, bu eserlerin bölümlenmesi, sunulması ve erişime açılmasını ifade eder.

Derleme eserler hem korunan hem de korunmayan içerikleri barındırabilir. Bu eserlerde yer alan unsurlar birbirinden bağımsız olmalı ve özgün içerikleri bozulmadan ayrılabilmelidir.

Derleme eser üzerindeki haklar da bağımsız olduğundan, koruma süreleri ayrı değerlendirilir. FSEK m. 26/II sadece işlenme eserler için süreyi açıkça düzenlemiş olsa da derleme eserlerde de mali hakların koruma süresi, derleme eser sahibinin ölümünden itibaren yetmiş yıl olarak kabul edilir. Sürenin hesaplanmasında eserin kamuya sunulma tarihi esas alınır. Derleme eserde yer alan eserlerin koruma süresi dolmuş olsa bile, derleme eser üzerindeki koruma süresi devam eder. Henüz kamuya sunulmamış bir eserin derleme içerisinde alenileşmesi, o eserin de alenileştiği anlamına gelir. Ancak bu durum, koruma süresi dolmuş eserlerin yeniden korunmasını sağlamaz.

KAYNAKÇA

- AHLBERG**, Hartwig/**LAUBER-RÖNSBERG**, Anne: “UrhG § 3”, Ahlberg, Hartwig/Götting, Horst-Peter/Lauber-Rönsberg, Anne (Herausgeber), Beck’scher Online-Kommentar Urheberrecht, 9. Auflage, München, 2022.
- ATAR**, Eray Aksın: “İsviçre ve Türk Hukukunda Fikir ve Sanat Eserlerindeki “Hususiyyet” Kavramına Öğreti ve Yargının Bakışı”, Yürürlüğünün 70. Yılında Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 1. Baskı, İstanbul, 2022, s. 3-27.
- ATEŞ**, Mustafa: Fikri Hukukta Eser Sahipliği, 1. Baskı, Ankara, 2012.
- AYİTER**, Nüşin: Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, 1. Baskı, Ankara, 1981.
- BOZBEL**, Savaş: Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, 2012.
- CHERPILLOD**, Ivan: “URG Art. 3-4”, Müller Barbara/Oertli Reinhard (Herausgeber), Stämpflis Handkommentar, Urheberrechtsgesetz Bundesgesetz über das Urheberrecht und verwandte Schutzrechte. Mit Ausblick auf EU-Recht, deutsches Recht, Staatsverträge und die internationale Rechtsentwicklung, 3. Auflage, Bern, 2012.
- EGLOFF**, Willi: “URG Art. 3”, Egloff, Willi/Barralet, Denis (Herausgeber), Das Neue Urheberrecht, Kommentar zum Bundesgesetz über das Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, 4. Auflage, Bern, 2020.
- ELİRİ**, İsa: “Güzel Sanat Eserlerinde İşlenme Eserler”, Sanat Tasarım Dergisi, 2011, Cilt 1, Sayı 2, s. 45-52.
- ERDİL**, Engin: Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İşlenme Eserler, 1. Baskı, İstanbul, 2003. (İşleme)
- ERDİL**, Engin: İçtihatlı ve Gerekçeli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi, Cilt 1, İstanbul, 2009. (Şerh)
- EREL**, Şafak: “Fikri Hukuk Açısından Müzik Klipleri”, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, 2006, Cilt 6, Sayı 1, s. 55-62.
- EREL**, Şafak: Türk Fikir ve Sanat Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2009.
- HIRSCH**, Ernst: Fikri ve Sınai Haklar, 1. Baskı, Ankara, 1948.

- LOEWENHEIM** Ulrich/**HOEREN** Thomas: “UrhG § 3-4”, Loewenheim Ulrich (Herausgeber), Handbuch des Urheberrechts, 3. Auflage, München, 2021.
- ÖNGÖREN**, Gürsel: Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Müzik Eserleri, 1. Baskı, İstanbul, 2010.
- ÖZKELEŞ**, Sercan: “Müzik Sanatında Doğaçlama”, İmik Ünal (Editör), Sanat ve Tasarım Yaklaşımları, 1. Baskı, Ankara, 2017, s. 176-207.
- ÖZTAN**, Fırat: Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, 1. Baskı, 2008.
- REHBINDER**, Manfred/**LORENZ**, Haas/**KAI-PETER** Uhlig: “URG Art. 3”, Rehbinden, Manfred (Herausgeber), Orell Füssli Kommentar, URG Kommentar Urheberrecht und verwandte Schutzrechte mit ausführenden Verordnungen, Nebengesetzen, zwischenstaatlichen Verträgen (insbesondere WIPO- und TRIPS-Abkommen, RBÜ und Rom-Abkommen, 4. Auflage, Zürich, 2022.
- REHBINDER**, Manfred/**PEUKERT**, Alexander: Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, 19. Auflage, München, 2018.
- SCHULZE**, Gernot: “UrhG § 3-4”, Dreier, Thomas/Schulze, Gernot (Herausgeber), Urheberrechtgesetz Kommentar, 8. Auflage, München, 2022.
- SEIFERT**, Fedor/**WIRTH**, Thomas: “UrhG § 3-4”, Eichelberger, Jan/Wirth, Thomas/Seifert, Fedor (Herausgeber), Nomos Kommentar, Urheberrechtgesetz Handkommentar, 4. Auflage, Baden-Baden, 2022.
- SPIES**, Benjamin: “UrhG § 69c”, Ahlberg, Hartwig/Götting, Horst-Peter/Lauber-Rönsberg, Anne (Herausgeber), Beck’scher Online-Kommentar Urheberrecht, 9. Auflage, München, 2022.
- SULUK**, Cahit/**KARASU**, Rauf/**NAL**, Temel: Fikri Mülkiyet Hukuku, 6. Baskı, İstanbul, 2022.
- SULUK**, Cahit/**ORHAN**, Ali: Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku, Cilt II, 1. Baskı, İstanbul, 2005.
- TEKİNALP**, Ünal: Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, 2012.
- TOSUN**, Yalçın: “Müzik Videolarının Hukuki Niteliği”, Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan, Cilt: 1, 1. Baskı, İstanbul, 2010.

- ÜSTÜN**, Gürsel: “Fikri Hukuk Açısından Çevirmen Hakları”, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, 2005, Cilt 5, Sayı 2, s. 69-114. (Çevirmen)
- ÜSTÜN**, Gürsel: Fikri Hukukta İşleme Eserler, 1. Baskı, İstanbul, 2001. (İşleme)
- YARSUVAT**, Duygun: Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları, 1. Baskı, İstanbul, 1977.
- YAVUZ**, Levent/**ALICA** Türkey/**MERDİVAN** Fethi: “FSEK m. 6”, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Cilt-1, 2. Baskı, İstanbul, 2014.
- YILDIZ**, Ozan Ali: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Çizgi Roman, 1. Baskı, İstanbul, 2017.